

กิเลสสามเขา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม เวลาเราฟังธรรมนะ คำว่า “กิเลสๆ” เราก็ได้ยินมาจนชินหู เพราะกิเลสมันเป็นสิ่งที่ไม่ดี เวลาธรรมะเป็นสิ่งที่ดีงาม เราอยากได้ธรรมกันนะ เวลาเราปฏิบัติ เห็นใหม่ ความชอบธรรม โลกเขายังแสวงหาความชอบธรรม เวลาเขาได้ความอยู่ดีธรรม เขาบอกว่าเขาไม่ได้ความเป็นธรรม

เวลาคำว่า “กิเลส” กิเลสมันเป็นเรื่องจากภายในของเรา ความไม่เป็นธรรมนะ สังคมเขาไม่เป็นธรรม เขาเบียดเบียนกัน เขาค้อโกงกัน เขาทำลายกัน มันถึงเป็นความไม่เป็นธรรม แต่เวลากิเลสของเรามันอยู่ในหัวใจของเรา เวลาเราคิดขึ้นมา เราจะแบ่งแยกได้อย่างไรว่าสิ่งใดเป็นกิเลส

เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าสิ่งนี้เป็นกิเลส กิเลสคืออวิชชา อกุศล สิ่งต่างๆ ทำให้เราได้ทุกข์ได้ยากใจ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว การทำคุณงามความดีของเรา ถ้าเราทำคุณงามความดี ผลของมันต้องให้เป็นคุณงามความดี แต่นี่ทำคุณงามความดีทางโลก เวลาทำคุณความดีในปัจจุบันนี้ เราก็มักทำคุณงามความดี เราไปเที่ยวแจ้ โปยเขา นี่ทำคุณงามความดี เขาก็ว่าคนนั้นเป็นคนที่ไม่ดี แต่เราบอกว่าเราทำถูกต้องๆ แต่ถูกต้องของใคร

เวลาความถูกต้องมันมีกาลเทศะของเขา สมควรและไม่สมควร ถ้าเวลาสมควรของเขา กาลเทศะมันต้องถูกต้อง ทำความดีมันก็ได้ความดีตลอดไป เห็นไหม เวลาทำคุณงามความดีกับโลก มันต้องดู คุณทิศทางลม ความเป็นไปได้หรือความเป็นไปไม่ได้ ถึงว่าคนมีปัญญา ถ้าคนไม่มีปัญญานะ เกรตตรงไป

ในประวัติหลวงปู่มั่นบอกว่า เวลาเชิญให้ขึ้นบ้านมั่นก็ขึ้นไปบนหลังคาซะ บอกให้ลงมา บ้านมั่นก็ลงไปใต้ถุน ลงไปใต้ศาลานั้นซะ เขาให้ขึ้นบ้าน เขาไม่ได้ให้ขึ้นหลังคา นี่เวลาความคิดของเรา เห็นไหม คนซื้อตรงใจ บอกให้ขึ้นบ้านมา เวลามาเยี่ยมนี้ให้ขึ้นบ้าน มั่นขึ้นไปบนหลังคาเลยนะ แล้วขึ้นไปทำไมบนหลังคานะ เขาเชิญขึ้นบ้าน อย่างนั้นลงมาๆ มั่นก็ลงไปใต้ถุนซะ มันไม่เข้าบ้านไง

นี่กาลเทศะ ถ้ามันมีกาลเทศะของมัน เขาเชิญขึ้นบ้าน เราก็ตื่นบ้านเขา นี่ขึ้นบ้าน เรามาเยี่ยมเยียนกัน เรามีสารทุกข์สุกดิบ เราก็คูณกัน เสร็จแล้วเราก็ตลาเขาไป นี่พูดถึงว่าถ้าไม่ตรงตรง เรามีปัญญาของเรา เราแก้ไขของเรา ถ้ามันแก้ไขของเรา นี่เรื่องของสังคมทางโลกนะ

เราบอกคำว่า “กิเลสๆ” กิเลสมันคืออะไรล่ะ เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่ากิเลสคืออวิชชา ความไม่รู้ของมัน คุณิ เวลาคนไม่รู้มันนะ ทำสิ่งใดไปด้วยความมั่นใจของตัวเองทำนี่เป็นความถูกต้อง นี่ความมั่นใจของตัวเองนะ ทำด้วยความเต็มไม้เต็มมือ แต่เวลาเรามาระลึกถึง มาเข้าใจการกระทำของเรา เราเสียใจภายหลัง เราเสียใจมากกว่าของแค้นนี้ทำไมเราไม่รู้ ขณะที่ไม่รู้ มันไม่รู้หรอก แล้วมันใจมากกว่าเราทำนี่เป็นความถูกต้อง แต่เวลาทำไปแล้วนะ นี่มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด ความคิดของเรามันหยาบๆ

เราจะบอกว่า เวลาทำในทางโลก สิ่งนั้นก็ผิดๆ สิ่งนั้นก็ผิดนะ เขาไม่รู้อันเขา ความไม่รู้ของเขา คนถ้าไม่รู้มันนะ เหมือนคนไร้เดียงสา เวลาไร้เดียงสาภาวะ เขาไม่รู้อันเขา อย่างนี้น่าเห็นใจมาก แต่เวลาถ้ามันเป็นกิเลสนะ มันรู้ มันรู้ แต่มันจะเอา มันรู้ของมันนะว่าผิดถูก แต่มันยังขึ้นทำ มันทำเพราะอะไร? มันทำเพราะทนแรงต้านหาความทะยานอยากของหัวใจของตัวเองไม่ได้ นี่ไง กิเลสมันเป็นแบบนี้ไง

ถ้ากิเลสมันเป็นแบบนี้ละ คุณิ เวลากิเลส เห็นไหม โลภะ ความโลภ ความโกรธ ความหลง โทสะ โมหะ นี่มันจับใส่ไป โทสะคตินา โมหะคตินา เป็นไฟนะ เป็นไฟเผาผลาญเรา แต่เราก็พอใจ นี่ไง บอก กิเลสๆ กิเลสเวลามันเป็นความจริง มันเป็นอย่างนี้ แต่เราไม่รู้ไม่เห็นนะ เวลาคนเรามีความโลภ ความโกรธ ความหลง มันไปหมดนะ ความรู้สึกนึกคิดนี่มันไปหมดเลย แล้วมันก็ถูกระชากลากใจนี่ไปหมดเลย แล้วบอกนี่เป็นกิเลส กิเลสอะไรล่ะ ฆ่าเขาแล้วกลับมายังยืนหัวเราะอยู่นี่ กิเลส ถ้ากิเลสเราก็ต้องยับยั้งสิ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นว่า นี่ชำระกิเลสๆ กิเลสมันคืออะไร เราก็กวาดหา
กัน เวลาเราแสวงหากัน เราศึกษากัน เราอยากจะทำสู้กับกิเลส เราอยากจะทำกิเลส ว่าสิ่งนั้นเป็น
สิ่งที่ไม่ดี เราแสวงหากันนะ เราศึกษามาแล้ว ศึกษามาแล้วก็สมบูรณ์แล้วละ เวลาเราเรียนมา เรา
ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาสมบูรณ์แล้ว นี่เป็นปริยัติ ปริยัติเป็นแนวทาง
เพื่อประพฤติปฏิบัติ เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติ นี่แหละเราจะมารื้อกันกัน เราจะมาเผชิญหน้ากับ
มันว่าอะไรเป็นกิเลส กิเลสมันอยู่ที่ไหน แล้วเราเกิดมาในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้า

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เสดยวิมุตตिसุข เห็นไหม “เราพ้น
เราเป็นไก่ตัวแรกที่เจาะฟองอวิชชาออกมา เราจะไม่กลับมาเกิดอีกแล้ว” ถ้าไม่กลับมาเกิด นี่
พระพุทธศาสนา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้วเลอเลิศ สิ่งนี้เลอเลิศ
แล้วเป็นไก่ตัวแรกที่เจาะฟองอวิชชาออกมา เป็นจิตดวงแรกที่จะไม่เกิดไม่ตายอีกแล้ว มันรู้เหตุรู้
ผล รู้ที่มาที่ไป สิ่งที่อยู่เหตุรู้ผล เพราะชำระกิเลส ชำระอวิชชาออกไปจากหัวใจขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า แล้ววางธรรมและวินัย เราก็กศึกษามาเป็นแนวทางของเรา

เวลาเราปฏิบัติ เรามาประพฤติปฏิบัติกัน เราก็กหวังจะพ้นจากทุกข์ หวังพ้นจากทุกข์นะ เวลา
มันทุกข์มันยาก มันไม่ต้องถามใคร เพราะจิตทุกดวงเวลาเกิดมา มันทุกข์มันร้อน มันเร่ามันร้อน
ของมัน โดยข้อเท็จจริงของมัน โดยข้อเท็จจริงนะ คนเกิดทุกคน สัตว์ที่เกิดในวัฏฏะนี้ ทุกดวงใจมี
แต่ความทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นสัจจะ ทุกข์เป็นความจริง แต่เราอยู่ด้วยกัน เพราะเป็นบุญกุศลนะ

คูสิ เวลาคนเจ็บไข้ได้ป่วย เวลาเขาหายใจไม่ได้ เขาต้องให้ออกซิเจนนะ ไอ้เรายังหายใจได้
นี่เราเกิดเป็นมนุษย์ สถานะของความเป็นมนุษย์มันรักษาจิตเรา รักษาชีวิตของเราให้ลุ่มๆ ดอนๆ
อย่างนี้มันยังพอประทังชีวิตกันไปได้ แต่เวลามันทุกข์มันร้อนขึ้นมา คูสิ คนเจ็บคนป่วยเขาหายใจ
ไม่ได้นะ เขาหายใจด้วยตัวเองไม่ได้แล้ว โคม่า เขาให้ออกซิเจนเพื่อประคองชีวิตนั้นไว้ นี่มันทุกข์
ไหม แม้แต่หายใจ เขายังหายใจด้วยตัวเองไม่ได้เลย

นี่ก็เหมือนกัน ชีวิตของเรา เราหายใจได้ ร่างกายเรายังแข็งแรง เรายังสมบูรณ์อยู่ เรายัง
ช่วยเหลือตัวเองได้ เราไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใคร จะลุกจะนั่ง เราก็กไปของเราได้ แต่เวลาคนเจ็บไข้
ได้ป่วยนี้มันไปไม่ได้ ย้อนถึงชีวิต นี่เหมือนกัน เราเกิดมา อย่างไรก็แล้วแต่ เราก็กยังรักษาตัวเราได้

อย่างไรเราก็ยังมีสติปัญญาอยู่ว่า เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เรามีสติปัญญา เรามาประพฤติปฏิบัติกัน เราอยากจะพ้นจากทุกข์ นี่ความทุกข์ความร้อนมันเผาผลาญอย่างนั้นล่ะ

ถ้ามันเผาผลาญอย่างนั้น เห็นไหม ทุกดวงใจที่เกิดมามีทุกข์เป็นสัจจะ ทุกข์เป็นความจริง เราก็มีวาสนา ทำหน้าที่การงานของเราก็บากบั่นของเรา ทำเพื่อความมั่นคงของชีวิต แล้วมันมีสิ่งใด ไปเติมเต็มกับจิตใจของเราล่ะ

จิตใจของเราที่มันเรียกร้อง เรียกร้องขอความช่วยเหลือ โลกเขาหาความยุติธรรมกันนะ เขา โคนเบียดเบียน โคนรังแก เขาหาความยุติธรรมกัน นี่เรื่องของโลกที่เขาแสวงหา แต่หัวใจของเรา มันก็หา เราจะหาความเป็นธรรมของเรา ถ้าจิตใจเราเป็นธรรมขึ้นมา มันจะเห็นกิเลส เห็นค้นหา ความทะยานอยาก เราถึงเริ่มต้นประพฤติปฏิบัติ ทีนี้ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เราก็ตั้งใจทำของเรา เวลาตั้งใจทำนะ

คูสิ เวลาคนเขามีคูครองกัน ถ้าซื่อสัตย์กัน ซื่อสัตย์สุจริตในคูครองของตัวเอง ในครอบครัวนั้น จะมีความร่มเย็นเป็นสุข มันเป็นเอกภาพ มีความเชื่อมั่นกัน มีความไว้วางใจกัน แต่ถ้าในครอบครัว ใดไว้วางใจกันไม่ได้ ระวังกันตลอดไป มันจะมีความสุขไหม

นี่ก็เหมือนกัน เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา มันจะเป็นความเป็นธรรมนะ แต่ถ้ากิเลสมันสามเขา กิเลสมันสามเขานะ เวลาปฏิบัติกัน ที่ว่าเป็นธรรมๆ นี่กิเลส มันสามเขาเอาว่าเป็นธรรมๆ

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นความจริง แต่เวลากิเลสมันไปศึกษาธรรม มันอ้างอิงว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ แล้วมันสามเขาเอานะ เวลามันสามเขาขึ้นมา คูสิ เวลาเราโดนสาม เขานี้เราอายุไหม เราเสียความรู้สึกไหม? เราจะเสียความรู้สึกมากเลยว่า แม้แต่คูครองของเรา เขายัง ไม่ซื่อสัตย์กับเราเลย ไม่ซื่อสัตย์นั้นมันก็เป็นเรื่องเวรเรื่องกรรมอันหนึ่งแล้วนะ ยังหลอกลวง ยังทำ ให้เราเสียหายอีก เห็นไหม นี่เวลาความเป็นอยู่ของเรา

แต่เวลาศึกษาธรรม ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ มันจริงหรือเปล่า นี่ไง กิเลสมันสามเขาเอา พอ กิเลสสามเขาเอา ถ้าสามเขาแล้ว ถ้ามันไม่รู้ตัวนะ ถ้าโดนเขาสามเขาแล้วเรายังไม่รู้ตัวว่าเขาสาม เขา ยังชื่นชมเขาอีกนะ ยังชื่นชมเขา ยังไว้วางใจเขา เขาปกอลอกขนาดไหนก็ยังไว้วางใจเขา ถ้าไว้วางใจ เขา มันก็หมดตัวใจ นี่ก็เหมือนกัน เวลาปฏิบัติ สติปัญญามันเป็นความจริงไหม ถ้าสติปัญญามัน

เป็นความจริงนี้ให้เป็นธรรมขึ้นมา อย่าให้ใครมาสวมเขาเอา อย่าให้กิเลสมันสวมเขา แล้วกิเลสนี้
กิเลสของใครล่ะ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการ จะมารื้อสัตว์ชนสัตว์ “อานนท์ ไม่มีกำ
มือในรานะ” ซื่อสัตย์สุจริตหวังรื้อสัตว์ชนสัตว์ เมตตามาก เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา มันเป็นการรื้อภพหรือชาติ เป็นการรื้อสิ่งที่เป็นอวิชชาในหัวใจขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมดเลย แล้วจะรื้อสัตว์ชนสัตว์ เห็นไหม วิธีการ คุณติ เวลาองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ อยู่ ๖ ปี มันไปทดสอบมาขนาดไหน แล้วเวลาสิ่งที่
ทดสอบ เพราะเขาทำกันใช่ไหม

คุณติ ลองไปทางโลกสิ เวลาในปัจจุบันนี้ละ เขาไม่ให้มีการทุ่มตลาด ในทางธุรกิจเขาไม่มี
การทุ่มตลาดนะ เขาให้แข่งขันกันโดยความเป็นธรรม ถ้ามีการแข่งขันโดยความเป็นธรรม มันทำ
ให้มีการแข่งขัน ทำให้ผู้ที่บริโภคได้ประโยชน์ เพราะมีการแข่งขัน เขาต้องแข่งขันกัน เราจะได้
ประโยชน์ เพราะเขาแข่งขันแล้วเขาต้องลดราคาของเขาเพื่อประโยชน์ เขาแข่งขันกันเพื่อลดต้นทุน
ของเขา

ในการประพฤติปฏิบัติเราก็เหมือนกัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับ
เจ้าลัทธิต่างๆ นี้โลกเขาแข่งขันกัน มีไปหมดนะ วิธีการสอนต่างๆ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ นี้เพราะมันเป็นโลกใจ คำว่า “เป็นโลก” หมายถึงว่า มันเป็น
ตรรกะ มันเป็นเรื่องของสัญญาอารมณ์ที่ทุกคนสามารถเข้าใจได้ ถ้าทุกคนสามารถเข้าใจได้ ทุกคน
ก็ศึกษาได้

คุณานโลกีย์สิ อภิญญาต่างๆ ฌานโลกีย์ ถ้าจิตใจมันสงบเข้ามามันก็เป็นแบบนั้น ถ้าใครมี
อำนาจวาสนาขึ้นมา ถ้าจิตมันมีกำลังของมัน มันก็แสดงออกได้แบบนั้น ถ้าแสดงออกไปแบบนั้น
นะ เห็นเห็นเดินฟ้าก็ได้ ฐูวาระจิตก็ได้ ต่างๆ ก็ได้ นี่เรื่องโลกๆ ทั้งนั้นแหละ นี่มีการแข่งขันกัน
แม้แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ตรัสรู้
ธรรม โลกเขาก็มีอยู่แล้ว กภาพเทวิล ในสมัยพุทธกาล นี่เป็นพราหมณ์ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าประสูติออกมา โลกธาตุจะหวั่นไหว เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปลงอายุสังขาร
โลกธาตุหวั่นไหวไปหมด พระอานนท์แปลกใจมาก เข้าไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

“เหตุที่ไม่เคยมีไม่เคยเป็นก็เป็นขึ้นมา โลกธาตุหวั่นไหวไปหมดเลย มันเป็นเพราะเหตุใด”

“อานนท์ เวลาโลกธาตุหวั่นไหวนี้ละ มีอยู่ ๓ คราว คราวหนึ่ง คือพระโพธิสัตว์จุติลงมาจะเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คราวหนึ่ง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา อีกคราวหนึ่ง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปลงอายุสังขาร โลกธาตุจะหวั่นไหว”

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดนี้โลกธาตุหวั่นไหว กภาพเทวิลอยอยู่บนพรหม โลกเกิดอะไรขึ้นมา ถึงลงมาคว่า อ้อ! นี้พุทธลักษณะ ลงมาดู เพราะรู้จักกับพระเจ้าสุทโธทนะ ให้เซ็นเจ้าชายสิทธัตถะออกมาให้ดู นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดแล้ว รู้วาระด้วยนะ รู้ว่าอายุขัยตัวเองไม่ทัน เห็นใหม่ ดีใจมากกว่าธรรมเกิดแล้ว แต่เสียใจที่เราหมดอายุขัยก่อน นี่ฉานโลกีย์

เรื่องสินค้าทางโลก การแข่งขันกันทางโลก การปฏิบัติกันแบบโลกๆ พอแบบโลกๆ นี่มีการแข่งขันกัน มีต่างๆ โลกเข้าใจได้ โลกรู้ได้ นี่เพื่อประโยชน์กับเขา แต่ขณะประโยชน์ของเขา กภาพเทวิลนี้รู้ พอรู้ขึ้นมา รู้ถึงกำหนดอายุของตัวเองว่าเราต้องตายก่อน เสียใจมากๆ นี่พูดถึงเรื่องการแข่งขันทางโลก ในการปฏิบัติทางโลก เราศึกษาวิธีการปฏิบัติขึ้นมาแล้วกิลีสมันก็สวมเขาเอา สวมเขาเอานะว่าเป็นการประพฤติปฏิบัติจริงหรือ

ถ้าเป็นการประพฤติปฏิบัติให้เป็นธรรมขึ้นมา พระพุทธเจ้าสอนไว้ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “ไม่มีกำมือในเรา” เห็นใหม่ นี่กรรมฐาน ๔๐ ห้อง พุทโธๆ พุทธานุสติ ธัมมานุสติ สังฆานุสติ เวลาพูดถึง เวลาพระไปเที่ยวป่ากัน เวลากลัวผี กลับมาเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่ากลัวมาก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลยนะ ให้ระลึกถึงพระพุทธพระธรรม พระสงฆ์ ให้กำหนดพุทโธๆ สู้กับพวกจิตวิญญาณ เวลาไปปฏิบัติในป่าในเขานะ ไปเจอสิ่งใดเป็นอุปสรรค จะมาเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอด

นี่ไง สิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาสอนเทศนาว่าการให้เป็นหลักเป็นเกณฑ์ขึ้นมา แล้วเรศึกษา มีครูมีอาจารย์คอยชี้คอยนำขึ้นมา ไม่ให้กิลีสมันสวมเขาเอา ถ้ากิลีสมันสวมเขาเอา “ปฏิบัติกันอยู่นี้ ปฏิบัติแล้วไม่ได้สิ่งใด” นี่พูดถึงโลกๆ นะ มันยังไม่เข้าไปถึงการประพฤติปฏิบัติที่ว่าเราปฏิบัติไปแล้วเราลงเลสงสัย เวลาปฏิบัติไปแล้วจิตมันสงบจริงหรือไม่สงบจริง เห็นใหม่ มันสวมเขามาตลอด กิลีสของเราเนี่ย แล้วเราจะโทษธรรมนะ “เวลาปฏิบัติธรรมทำไมมันยุ่งยากขนาดนี้” นี่เราไปติเตียนหมดนะ แต่เราไม่ได้คิดเลยว่าเพราะการกระทำของเรา

เราทำนะ เราทำของเรา มา ปฏิภาณไหวพริบของเรามีเท่านั้นเอง ถ้าเราได้สร้างบุญกุศลขึ้นมา เราจะมีสติปัญญามากกว่านี้ ถ้าเรามีสติปัญญาดีกว่านี้ เราจะแยกแยะของเราเนะ สิ่งใดผิดสิ่งใด

ถูก เวลาปฏิบัติขึ้นมา เราผู้จริงของเรา เราสัมผัสของเราก็ได้ เราไม่ให้มันสามเขาเอานะ ถ้ามันสามเขาเอา การปฏิบัติเราจะล้มลุกคลุกคลาน กิเลสเป็นใหญ่ตลอด กิเลสเป็นใหญ่ทั้งนั้น จะทำสิ่งใดก็ไปยอมจำนนกับมัน

เวลาเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราศึกษาเป็นปริยัติ ไปศึกษา นี่สุดมยปัญญา การศึกษา สุดมยปัญญาคือการศึกษา การใคร่ครวญของเรา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา เวลาเราศึกษามาแล้วเป็นปริยัติ เวลาเราปฏิบัติ เราวางของเราไว้ให้มันเกิดเป็นความจริง อย่าให้มันสามเขาเอา เวลามันสามเขา เห็นใหม่ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นความจริงไหม? เป็นความจริง เป็นความจริงเฉพาะใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในปัจจุบันนี้ของเรามันยังไม่เป็นความจริงกับเรา ในใจเรานี้เป็นกิเลสทั้งนั้น ในใจเรากิเลสมันกำลังหิมเกริม กำลังข่มขี้หัวใจเราอยู่ แล้วเราก็บอกว่าธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแบบนี้ๆ เห็นใหม่ มันสามเขาแล้วนะ ถ้ามันสามเขาแล้ว มันเสียหายไปหมดนะ

ถ้าไม่รู้ ไม่รู้เพราะอะไร เพราะเราไม่รู้ทันกิเลสของเรา เราก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรมๆ นี่มันสามเขาเอาแล้ว ถ้าไม่รู้ เราไม่รู้ มันก็ไม่เสียหาย ไม่เสียหายเพราะจิตใจมันยังไม่รู้ แต่ถ้ามันรู้ขึ้นมาละ มันจะรู้ขึ้นมาได้อย่างไร ถ้ามันไม่หุดตาสว่างขึ้นมาจะรู้ได้อย่างไร ถ้ามันยังเชื่อในการประพฤติปฏิบัติของตัว มันก็ยังเชื่อกิเลสอยู่ มันก็ให้กิเลสสามเขาของมันอยู่อย่างนั้น

แต่ถ้ามันมีปัญญาของมัน มันเทียบเคียงว่าสิ่งนี้มันมีหลักฐาน มันมีเหตุมีผล มันมีเหตุกับผล มันไม่เป็นความจริง ถ้าเหตุผลไม่เป็นความจริง กิเลสก็หลอกเอานะสิ ถ้ากิเลสหลอกเอา มันก็สามเขาเรานะสิ ถ้ามันสามเขา พอมันรู้ทัน กิเลสมันก็หายไป พอรู้ทันนะ เพราะกิเลสเป็นนามธรรม เวลากิเลสที่มันข่มขี้เรา มันก็ข่มขี้เราด้วยกำลังของมัน ด้วยความเห็นของมัน แต่ถ้าสติปัญญาเราทันนะ กิเลสมันหายหน้าไปไหน พอกิเลสมันหายหน้าไป มันก็เป็นความจริงขึ้นมา เห็นใหม่

นี่ไง ปริยัตินี้เรียนมา เราเรียนมา เรียนมานี้เพื่อประพฤติปฏิบัติ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติก็อย่าให้มันสามเขาเราสิ อย่าให้มันเป็นสิ่งที่มันเป็นอดีตอนาคต มันไม่เป็นความจริงที่จะมาเป็นปัจจุบันกับใจดวงนี้ แต่ถ้าเรากำหนดพุทฺธของเรา เราตั้งปัญญาอบรมสมาธิของเรา ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา แม้แต่เริ่มทำสมณะ เริ่มทำความสงบของใจ ถ้าเป็นความจริงมันก็เป็นความจริง ความจริงกับความจอมปลอมมันก็แตกต่างกัน

ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา มันมีสติมีปัญญา มันมีผู้เป็นเจ้าของ ผู้เป็นเจ้าของภาพ เป็นผู้ดูแลใจของตัว ใครดูแลใจ นี่ใครดูแลใจ ใจของเรา เราแสวงหาอยู่นี่ ใครไปดูแลมัน ถ้าเรามีสติ นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ขึ้นมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสวยวิมุตติสุข เวลาตรัสรู้ขึ้นมา เริ่มตั้งแต่บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุติปาตญาณ อาสวักขยญาณ เวลาจิตมันเป็นขึ้นมา เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา มันก็กลับซับซ้อนนะ กลับซับซ้อนสำหรับใจตัวเอง

แต่สำหรับเรา ถ้าเรามองไปที่วัตถุ มองไปทางโลก มองออกจากตัวไป ฐูปไปหมด เข้าใจไปหมดเลย เพราะเรามองเขา มันเห็นใจ แต่เวลาจิตมันจะมองเข้ามาที่ตัว มันมองไม่เห็นใจ มันมองไม่เห็น มันจับไม่ได้ นี่ใจ มันถึงได้ช่องใจ พอมันได้ช่องขึ้นมาเรามองแต่คนอื่น ใครได้ประโยชน์? ไม่มีใครได้ประโยชน์สิ่งใดเลย เราไปมองข้างนอก เราเห็นความบกพร่องของคน เราเห็นคนนั้นทำหน้าที่การงานของเขา ทำความถูกต้องของเขา มันเป็นความดีความงามในตัวเขา ถ้าเขาขาดตกบกพร่อง มันก็เป็นการขาดประโยชน์ของเขา

“ของเขา” ไม่ใช่ “ของเรา” ของเขาไม่รู้เห็นไปหมด ของเราไม่รู้ไม่เห็นเลย เพราะจิตมันไม่สงบ จิตมันไม่สงบระงับเข้ามา มันจะรู้เห็นไม่ได้ รู้เห็นไม่ได้เพราะว่ามันเสวยอารมณ์อยู่เต็มกลางความรู้สึกของใจ ใจมันเสวยอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดอยู่อย่างนี้ แล้วความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้มันไปศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ คุณกิเลสมันหลอกกิเลสมันหลอกใจดวงนี้ กิเลสมันสามเขาใจดวงนี้ แล้วใจดวงนี้ไม่รู้สึกรู้สึของตัวเองเลย ไม่รู้สึกรู้สึตัวเองโดนกิเลสสามเขาอยู่ มันก็ศึกษาไปด้วยความเต็มใจเต็มมือ

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นธรรมจริงไหม? ใช่ เป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เป็นของเราหรือเปล่า? ไม่ใช่ ไม่ใช่เพราะอะไร เพราะนี่เป็นสุขุมมปัญญา ศึกษาตามแบบตามแผนที่มันมีร่องรอยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยนี้ไว้ พระพุทธเจ้าวางไว้ให้เราศึกษาไง ศึกษาเพื่อมาชำระกิเลส ไม่ได้ศึกษามาไว้เป็นสมบัติของเรา มันเป็นการรู้จากการศึกษา รู้จากทางทฤษฎี รู้ด้วยสัญญา มันจำมา ศึกษา มาเป็นแบบเป็นแผน ศึกษาแล้วขยายความๆ ในวงของความไม่รู้ ความไม่รู้เพราะตัวมันเองไม่รู้ตัวมันเอง

นี่ศึกษาขึ้นมาทางวิชาการ...ใช่ มันเป็นวิชาการนะ ทางวิชาการมันจะเปิดกว้างให้เราวิพากษ์วิจารณ์ได้ทุกๆ อย่าง เพื่อเป็นผลทางวิชาการ แล้วมันเกี่ยวอะไรกับใจล่ะ นี่กิเลสมันสามเขาแล้วนะ มันยังเผาทำลายครอบครวัมันเองเลยนะ มันเผาทำลายหัวใจใจ เผาทำลายให้ไม่มีโอกาสใน

การประพฤติปฏิบัติ แต่ถ้ามันเป็นความจริงนะ นั่นทางวิชาการ เราก็วางไว้ ก็เราศึกษามาเราก็ได้ใบประกาศมาแขวนอยู่บนเต็มบ้านเต็มเมือง จนไม่มีที่จะเก็บกันแล้ว แต่ความรู้สึกเราละ ความรู้สึกความเป็นจริงในหัวใจละ นี่มันไม่เป็นความจริง เห็นไหม กิลีสวมเขา

แต่ถ้าจะไม่ให้มันสวมเขานะ สิ่งที่เราวางไว้ ในการประพฤติปฏิบัตินี้มีผู้รู้กับเราเท่านั้น โลกนี้จะมีก็มีเรื่องของโลกเขา เวลาโลกนี้มี นี่หน้าที่การงานของเรา เราก็อยู่กับโลก เราก็เข้าใจได้ แต่ในปัจจุบันนี้เราวางไว้ เราวางโลกไว้ นี่มันเรื่องส่วนตัวของเราแล้ว มันเรื่องหัวใจของเรา เรื่องความรู้สึกของเราที่จะเข้าสู่ธรรม เราตั้งสติของเรา มีแต่ผู้รู้กับคำบริกรรมพุทโธๆ หรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิ

ถ้าใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ใช้ปัญญาของเราไล่ความคิดเข้ามา ความคิดที่มันจะออกไปสู่โลกนั้นแหละ เพราะมันไม่คิด มันจะไปสู่โลกได้อย่างไร คุณิ เราขังตัวเราไว้ที่นี่ แต่ความรู้สึกนึกคิดเราคิดแต่เรื่องที่บ้านทั้งหมดเลย เราคิดแต่เรื่องข้างนอกหมดเลย เราไม่ได้คิดถึงข้อเท็จจริงการดำรงชีวิต ข้อเท็จจริงของความรู้สึกนึกคิด ข้อเท็จจริงที่ว่าความคิดมันเกิดดับ มันเกิดขึ้นมาแล้วมันก็เป็นไฟเผาเผาเรา พอเรามีสติปัญญาทันขึ้นมา มันก็ปล่อยหมดๆ นี่ไง สิ่งที่เราดูรู้ที่มันสวैयाรรมณ์ ที่ว่าเป็นเรื่องโลก มันจะสงบระงับ คือมันปล่อยวางเข้ามา

เห็นไหม ชาติรู้มันสวैयाรรมณ์อยู่เต็มไม้เต็มมือของมัน ถ้ามันสวैयाรรมณ์อยู่เต็มไม้เต็มมือของมัน แล้วไปศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นไหม ตรรกะ เรื่องโลกๆ นี่มันส่งออกหมด แต่ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา มันจะปล่อยวางเข้ามาๆ สิ่งที่มันสวैयाรรมณ์ สิ่งที่เป็นความรู้สึกนึกคิดมันจะปล่อยของมันเข้ามา ปล่อยของมันเข้ามา ปล่อยมันเข้ามา

ถ้ากำหนดพุทโธๆๆ เห็นไหม เรากำหนดพุทโธ กำหนดพุทธานุสติ นี่เวลาเราระลึกถึงพ่อถึงแม่เรา มันยังเป็นความกตัญญู เป็นความคิดที่ดีๆ เลย แต่เวลาเรานึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาด้วยพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน นี้เราจะตรัสรู้ธรรมตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราก็จะกลับไปสู่พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ผู้ตื่น ผู้เบิกบานในหัวใจของเรา ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เพราะมันมีสติปัญญาขึ้นมา มันก็เป็นเอกเทศขึ้นมา มันเป็นสังขาร

ใครทำความสงบของใจทั้งหมด ทุกดวงใจ นี่ความสงบ เรื่องของจิตนี้เป็นสากล สากล คือมันเป็นอย่างนั้น มันเป็นความจริงของมันอยู่อย่างนั้นอยู่แล้ว แต่เพราะเวลาเราเกิดมา สถานะของ

ความเป็นมนุษย์ นี่มันส่งออกมา คุณสิ มันเสวยอยู่เต็มไม้เต็มมือของมัน แล้วมันก็ไปคิดแต่เรื่องข้างนอก นี่มันสามเขาเอา

เพราะกิเลส กิเลสคือวิชาอยู่ที่ดวงใจ มันเสวยอารมณ์ มันเสวยความรู้สึกนึกคิดเต็มไม้เต็มมือ มันก็มาจากวิชานั้นแหละ วิชาคืออะไร? วิชาคือความรู้ ความไม่รู้คืออะไร? ความไม่รู้คือค้นหาความทะยานอยาก ความไม่รู้คือกิเลส แล้วกิเลสมันเสวยออกมา แล้วมันเสวยอารมณ์อย่างนี้แล้วก็เอาอารมณ์นี้ไปศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่มันสามเขาเอาทั้งหมดเลย สามเขาเอาแล้วมันทำลายตัวมันเองด้วย ทำลายอะไร? ทำลายโอกาสในจิตที่มันประพฤติกปฏิบัติ ทำลายโอกาสที่จิตมันสงบระงับเข้ามา

ถ้ามันสงบระงับเข้ามา ก็มันปล่อยอารมณ์เข้ามา พุทโธๆ นี่พุทธานุสติ เวลามันคิดนอกเรื่องนอกราว มันคิดแต่ความทุกข์ คิดถึงความยึดมั่นถือมั่น คิดถึงค้นหาความทะยานอยาก คิดแต่เรื่องสิ่งที่จะพามันไปทุกข์ยาก เห็นไหม นี่มีสติ เปลี่ยนมาคิดพุทโธชะ เราไม่เสียดายความคิดอันนั้น

นี่มันบอก “ไม่ได้ ถ้าเราไม่คิด เราก็ไม่ฉลาด ถ้าเราไปคิดพุทโธๆ พุทโธนี่มันเกิดดับๆ พุทแล้วโธ พุทแล้วโธ มันตัดแค่นั้น มันจะไม่ฉลาด แต่ถ้าเราคิดไป ตรีกในธรรมะไป เราจะเป็นคนฉลาด”...กิเลสมันสามเขา กิเลสสามเขาเอา สามตัวเองจนมอดไหม้ไปแล้วนั่นแหละ นี่คิดไปร้อยแปดแต่ทำไมเวลาปัญญาอบรมสมาธิมันถึงเป็นประโยชน์ล่ะ

ปัญญาอบรมสมาธิ เพราะเรามีสติมีปัญญาไง เพราะธรรมชาติมันเป็นแบบนั้นอยู่แล้ว ธรรมชาติของความคิดมันเกิดดับอยู่แล้วล่ะ แต่เกิดดับด้วยความไม่รู้ของมัน มันก็เสวยเต็มไม้เต็มมือของมันไปไง ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมา เรามีสติปัญญาไล่ขึ้นไป เราเห็นความคิดของเราขึ้นมา เราเห็นโทษของมันไง คิดแล้วมันก็ทุกข์มันก็ยาก คิดแล้วมันก็เสวยปวด เจ็บปวดในหัวใจ คิดแล้วมันก็เสวยร้อนในใจ คิดแล้วมันก็ไม่มีความประโยชน์สิ่งใดเลย

พอมันปล่อยวางความคิด เห็นไหม นี่มันเสวยอารมณ์ ชาติรู้มันรู้เฉพาะในตัวของมัน แต่ถ้ามันจะรู้ถึงความรู้สึกนึกคิด มันต้องเป็นสังขาร สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง มันจะมีเวทนาของมัน มีความรู้สึกนึกคิดของมัน เห็นไหม ชั้น ๕ มันเสวยไปแล้วมันก็คิดออกไปข้างนอก ถ้ามีปัญญาขึ้นมา พอมันคิด มันก็ปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา มันก็ปล่อยเข้ามาเป็นอิสรภาพในตัวของมัน

พุทโธๆ เราเปลี่ยนความคิดมาเลย เปลี่ยนความคิดจากที่มันรู้สึกนึกคิด ที่คิดแต่เรื่องความเจ็บปวดแสบร้อน คิดแต่เรื่อง คิฉรรมะก็แสบร้อนนะ คิดจะนิพพานๆ “อืม! นิพพานนะ โอ้! นิพพาน เราจะทำได้หรือ โอ้! พุคถึงนิพพานเขียวหรือ มันสูงส่งนะ นิพพานมันอยู่นอกโลก นิพพานมันไม่เกิดไม่ตายอีกนะ” นี่ไง คิดถึงธรรมะโดยกิเลสมันคิด มันคิดให้อ่อนแอไป

เวลากิเลสมันสามเขาขึ้นมา มันคิดแล้วมันไปไม่รอดไป คิดแล้วมันจะไปหาเบี้ยใต้ถุนร้านนะ เวลามันจุดเบงก้นนะ จุดเบงก้นไปหาเบี้ย มันไปหาเบี้ยใต้ถุนร้าน ความเป็นมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่มีโอกาสจะชำระล้างกิเลสในหัวใจของตัวเองได้ มันก็บอกว่า “มันไม่ไหวนะ มันจะนิพพาน มันจะสูง มันจะสุดเอี่ยม มันจะเป็นไปไม่ได้” เห็นไหม มันทำลาย มันเก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน มันไปสู้อึดใจสำนึกถึงตัวเองว่าตัวเองไม่มีศักยภาพ ไม่มีความรู้สึกนึกคิด... ไม่มีปัญญาอย่างนั้นเขียวหรือ ไม่มีปัญญานี้เกิดมาเป็นมนุษย์ได้อย่างไร ไม่มีปัญญาจะเกิดมาเป็นมนุษย์ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เกิดมาเป็นมนุษย์ แล้วมีอำนาจวาสนา มีบารมี แล้วพยายามรื้อค้นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป

เราเกิดมาเป็นชาวพุทธ เห็นไหม เกิดเป็นชาวพุทธ เวลาเทวดาเขาอวยพรกัน “ดั่งขั้นจกจากเทวดาแล้วขอให้เกิดเป็นมนุษย์เถิด เกิดแล้วได้พบพระพุทธศาสนา จะได้ทำบุญกุศลขึ้นมา จะได้เกิดเป็นเทวดาอีก” นี่เทวดา สมองเขามิแค่นั้นนะ แต่เรามิองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเกิดเป็นชาวพุทธ แล้วเราพบพระพุทธศาสนา เราจะใช้ปัญญาของเรา

ปัญญาที่เราทำมาหากินกันอยู่ที่นี่ เวลาปัญญาเราบริหารในครอบครัวของเรา เรารู้ว่ามีปัญญารู้เท่ารู้ทันคน แต่ทำไมเราไม่มีปัญญารู้เท่ารู้ทันกิเลสเราละ ปล่อยให้มันสามเขาเราอยู่ทำไม แต่ถ้าเรามีปัญญารู้เท่า มันเศร้าใจนะ มันเศร้าใจหมายความว่า เวลาสมบัติที่เขาแสวงหากัน มันรู้ว่าเป็นสมบัติของมัน แต่เวลาสมบัติที่เป็นอริยทรัพย์ในหัวใจ เขาก็มีโอกาของเขา ทำไมเขาไม่ทำ ทำไมเขาไม่ทำ ทำไมเขาปล่อยให้กิเลสมันเหยียบย่ำเอา

เวลาแก้วแหวนเงินทอง เราแสวงหาของเรา เราแสวงหามาเพื่อประโยชน์ของเราเราเห็นเราก็อยากได้ เราเห็นเราก็อหามาเป็นสมบัติของเราแต่เวลาศีล สมาธิ ปัญญาที่มันควรจะแสวงหาได้ มันควรจะได้ ทำไมมันไม่ทำ แล้วมันเกิดมาเป็นมนุษย์ ว่าเกิดเป็นมนุษย์ คนที่ประเสริฐๆ เวลาทรัพย์สมบัติภายนอกมันเห็นคุณค่าได้ แต่เวลาทรัพย์สมบัติภายในจะเห็นไม่ได้ เป็นเพราะอะไรล่ะ? ก็เป็นเพราะกิเลสมันสามเขาเอาไป

ถ้ากิลเลสมันไม่สวมเขาเอา เราก็คิดของเราได้ ของที่มีค่า ของที่มีประโยชน์ ของที่มีคุณค่ามากกว่า จะเอาอะไร นี่เวลาแก้วแหวนเงินทอง กองนี้ ๕ บาท กองนี้ ๑๐ บาท กองนี้ ๒๒๗ บาท เอากองไหน? ทุกคนก็เอา ๒๒๗ ทั้งนั้นนะ คีต ๕ คีต ๑๐ คีต ๒๒๗ เวลาคีตนี้บอกถือ ๔ ข้อ คีต ๕ ยังไม่ยอมถือครบนะ มันจะเหลือไว้ข้อหนึ่งเพื่อมันจะหลบหลีก เห็นไหม นี่เวลากิลเลสมันสวมเขา มันทำลายทั้งหมด มันทำลายโอกาสทั้งหมด แล้วก็อ้างอิงกันว่าเป็นชาวพุทธ แล้วอ้างอิงกันว่าประพฤติกฎปฏิบัติธรรม แต่ประพฤติกฎปฏิบัติธรรมโดยให้กิลเลสมันสวมเขาเอา สวมเขาทำลายโอกาสของเรา

แต่ถ้าเป็นความจริง ทั้งให้หมดเลย ศึกษาขนาดไหนก็วาง เพราะปริยัติเขาศึกษามาเป็นแนวทาง คำว่า “แนวทาง” เห็นไหม ศึกษามาแล้วให้วาง แล้วถ้าปฏิบัติไปแล้ว ถ้ามีแนวทาง แต่ไม่มีทาง จะทำอย่างไร ศึกษามานี้แนวทางนะ จบวิเศษมา การสร้างถนน สร้างอย่างนั้น ต้องปรับพื้นอย่างนั้น ความอัดให้ความมั่นคงขนาดนั้น แต่มันยังไม่มิดถนนสักเส้นหนึ่ง มันจะเดินไปไหน? มันไม่มี นี่แนวทาง เราก็ต้องสร้างทางขึ้นมาไง มีแนวทาง แต่ไม่มีทาง มันจะทำอย่างไร เพราะแนวทางนี้ศึกษาเพื่อปฏิบัติ

จะนั้น เราศึกษามาแล้วเราวางไว้ มันเป็นทฤษฎีที่เขาวางไว้ สร้างถนนขึ้นมา สร้างความเป็นจริงขึ้นมา ถ้าสร้างความเป็นจริงขึ้นมา มันจะมีทางให้ตัวเองเดิน แต่ไม่มีทางให้เดินนะ หันซ้ายหันขวา ไปไหนไม่รอด แล้วมันก็สวมเขานะ “นี่ปฏิบัตินะ คูสิ ชาวพุทธเขาไม่ปฏิบัติกัน เรา นักปฏิบัตินะ เราปฏิบัตินี่เราเป็นนักรบนะ”...นี่อุ้นใจ พอใจ พอใจกับรูปแบบว่าเราจะปฏิบัติไง แต่มันมีความจริงขึ้นมาไหม

ถ้ามันไม่มีความจริงขึ้นมาจะ นี่ไง ผัดวันประกันพรุ่ง วันๆ ก็ล่องไปๆ แล้วก็บอกว่า “สิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรม” นี่มันสวมมาตลอด แล้วถ้าเป็นขั้นของปัญญาจะ ถ้ามันไม่สวมเขาเอานะ พวกนักปฏิบัติเราจะไม่ติดกันหรือ แต่นักปฏิบัติ เห็นไหม ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะนี่ติดไปตลอดทาง ติดไปตลอดสาย

ตัดหาความทะยานอยากเหมือนยางเหนียว เจอสิ่งใดมันแปะหมด พอแปะเสร็จแล้วนะ มันก็แบกหามกันไป พอแบกหามไป มันก็ลุ่มลुकลुकกลานไป แต่ถ้าเราประพฤติกฎปฏิบัติใช้ให้ไหม ยางเหนียว เราพยายามปลดเปลื้องมัน เรากำหนดให้ได้ เราจะมิตติปัญญาของเราให้ได้ ถ้ามีสติปัญญา

นะ มันจะทบทวนเข้ามา ทำไมเราทำความสงบไม่ได้ สงบ ทำไมถึงไม่สงบ ถ้ามันไม่สงบนะ ความเพียรเราพอไหม ถ้าความเพียรเราไม่พอ มันมีอุปสรรคสิ่งใด ถ้ามีอุปสรรคนะ

ดูเวลาเราอยู่กับครูบาอาจารย์ ยิ่งถ้าหลวงปู่มันด้วยนี่ ท่านจะให้โอกาสเต็มที่เลย หลวงตา ท่านบอกว่าวัดท่านนี่ไม่ให้มีงานนะ ท่านให้พระปฏิบัติเต็มที่ ถ้ามีงานก็มีหน้าที่ ก็หน้าที่เฉพาะบุคคลคนนั้นจะช่วยกันดูแล แต่ถ้าเวลาประพฤติปฏิบัติที่ท่านให้เต็มที่เลย เห็นไหม เพราะครูบาอาจารย์ท่านเห็นคุณค่าของอริยทรัพย์ เห็นคุณค่าของการประพฤติปฏิบัติ แล้วไม่ให้กิเลสสามเขาเอา ไม่ให้กิเลสสามเขาเอา เพราะครูบาอาจารย์ท่านเคยต่อสู้กับกิเลสมาแล้ว ท่านรู้ถึงความโหดร้ายของมัน รู้ถึงความโหดร้ายของกิเลสนะ

ถ้าเรายังไม่ประพฤติปฏิบัติ หรือเราประพฤติปฏิบัติแบบที่ว่าให้มันสามเขาเอาแบบนี้ มันก็รักษาเราไปแค่นี้เอง มันก็หลอกเราแค่นี้ ให้เราอยู่สุขอยู่สบาย อยู่กันแบบเลื่อนลอยอย่างนี้ไป แต่ถ้าใครเอาจริงเอาจังกับมัน เอาจริงเอาจังที่จะไปเผชิญหน้ากับมันนะ มันก็มีแรงต้าน มีอุปบาย มีการกระทำที่เราต้องต่อสู้ไปมากกว่านั้น

“มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา เราจะไม่ได้ดำริถึงเจ้าอีกแล้ว เจ้าจะเกิดในหัวใจของเราไม่ได้อีกเลย” นี่คือคำเยาะเย้ยมารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราละ มารเอ๋ย มันอยู่ไหน มันก็คือเราหมดคนละ มันครอบครองหัวใจเราทั้งหมด ปฏิบัติไปมันก็มารมันพาปฏิบัติ นี่ไง มันถึงสามเขาเอาใจ มันจูงจมูกต้อยๆ เดินตามมันนะ มันจูงจมูกก็เดินตามมันไป ปฏิบัติก็ปฏิบัติตามมารนั่นละ ตามที่มันจะเปิดโอกาสให้ทำนะ เห็นไหม ถ้าเราปฏิบัติกันแบบนี้ มันก็ยังอยู่กันแบบที่กิเลสมันไม่ทำให้เราทุกข์ยากจนเกินไป

แต่ถ้ามันละเอียดยิ่งขึ้นมาะ เวลาเราปฏิบัติขึ้นไป เวลาเราจะเผชิญหน้ากับมัน ล้มลุกคลุกคลานไปหมดเลย นี่ไง เวลาทำความสงบของใจ เวลาจิตมันเสื่อม มันเพราะเหตุนี้แหละ เวลาจิตมันเสื่อม เห็นไหม เวลาจิตมันสงบ พอจิตมันสงบ ถ้าพุทโธๆ จนจิตเป็นขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ มีความสุข มีความระงับ มีความพอใจของมัน นี่เราได้ลิ้มรส มันกลัวเราจะคิดใจนะ มันกลัวเราจะชอบ เราคิดใจ รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง รสของความสงบระงับในใจ

พอมันดีขึ้นมา เดียวมันก็หาอุปบาย “ไอนุ่นดีกว่า ไอนี้ดีกว่า” ไม่ต้องทำเลย อยู่เฉยๆ มันก็จะดีกว่า นี่มันล้มลุกคลุกคลานไปหมดคนะ นี่เวลามันจะหาทางล้ม หาทางทำลายความเพียรของเรานะ เราก็เชื่อ เออ! ก็เราทำความสงบของใจได้แล้ว เราทำได้แล้วก็คือได้แล้วไง แล้วก็ไม่ต้องจู้จี้รักษามัน

ประมาทเล็กน้อยกับมัน เวลามันเลื่อมไปแล้วนะ โอ้โฮ! ทีนี้เดือดร้อน เดือดร้อน อยากได้ อยากเป็น
อยากดี ความอยากนั้นก็กระตุ้นให้มันทุกข์เข้าไปอีกชั้นหนึ่ง นี่เวลามารมันหลอกหลวงแล้วนะ

เวลาเชื่อมั่นแล้วนะ มันยังกระตือรือร้น กระตือรือร้นหัวใจ “เอ้อ! เลิกดีกว่า ทำมาแล้วนะ เรา
ทุกข์ยากขนาดนี้”...ดีกว่า ดีกว่าอะไรละ ดีกว่าไปเวียนตายเวียนเกิดใช่ไหม อะไรมันจะดีกว่าละ
ทรัพย์สมบัติในโลกนี้ก็เป็โลกนี้เพื่อใช้ดำรงชีวิตเท่านั้นเอง แต่ถ้ามันมีทรัพย์ มีความสงบระงับ
เข้ามา มีปัญญาขึ้นมา ใคร่ครวญขึ้นมา รักษาใจของเราขึ้นมา มันจะพึ้นนะ มันจะพึ้นจากความไม่รู้
ถ้าทำความสงบได้ สิ่งนี้มันยืนยันกับเรา เรากลับมาทบทวนถึงการกระทำของเราว่ามันสมบูรณ์
อย่างไร มันขาดแคลนอย่างไร มันขาดตกบกพร่องตรงไหน ถ้ามันขาดตกบกพร่องนะ เราพยายาม
ของเรา

ถ้าพยายามของเราะ นี่เขาทำได้ เราก็ทำได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นมนุษย์
ในบรรดาสัตว์สองเท้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด ในบรรดาสัตว์สองเท้า องค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นมนุษย์เหมือนเรา ครูบาอาจารย์ของเราที่เป็นมนุษย์เหมือนเรา
เราก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง มนุษย์คนหนึ่ง เวลาเขามี ๒ มือ ๒ เท้า ๑ สมอง ๑ หัว เราก็มีเหมือนกัน เวลา
ร่างกายก็เหมือนกัน เราก็มี ๒ แขน เราก็มี ๒ ขา เราก็มีศีรษะอันหนึ่งเหมือนกัน เห็นไหม เราก็มีเท่า
เขาจะ ทำไมเขาทำได้ ทำไมเราทำไม่ได้ ถ้าทำไม่ได้บ๊ีบ ถ้ามีสติปัญญานึกคิดอย่างนี้ มันจะมีความ
อึดเหนี่ยว

ถ้ามีความอึดเหนี่ยว สิ่งที่มันจะสวมเขา มันก็จางไป มันก็หายไป เพราะเราจะเอาจริงเอาจังกับ
มัน แต่ถ้าเราอ่อนแอเนะ มันหลอกหลวง เราก็ล้มลุกคลุกคลานไป นี่เราหาอุบายของเรา แล้วเราทำ
ความสงบของใจเข้ามาเนะ ถ้ามันเริ่มสงบเข้ามา เราสังเกตได้ว่าเราวางอารมณ์อย่างใด เราตั้งสติ
อย่างใด แล้วถ้าเราจะทำให้มากขึ้น เห็นไหม สิ่งที่เป็นความสงบระงับ มันจะต้องเป็นความเบา

สิ่งที่ว่าสิ่งที่เป็นความหนักหน่วง “ธาตุขันธ์ทับจิต” ถ้าธาตุขันธ์ทับจิต คุณิ เวลาโทสจริต โมห
หจริต เวลาจริตของเรามันรุนแรง มันก็ทับความรู้สึก ทับหัวใจของเรา เพราะมันครอบงำหัวใจของ
เราไง เวลาเราหลง เราก็หลงไปเสียสุดโต่ง เวลาเราโกรธ เราก็โกรธเสียสุดโต่ง มันให้จิตใจเรา
แสดงตัวออกมาไม่ได้เลย มันแสดงอยู่ใต้อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดอันนั้น เห็นไหม นี่เวลาธาตุขันธ์
มันทับจิต ความหนักหน่วงมันทับหัวใจ เราพยายามจะต้องให้สิ่งนี้เบาบางลง ถ้ามันหลงเหลือ มัน

หลงใหลใหม่ เราก็ใช้สติปัญญาของเราหาเหตุผล ถ้ามันโกรธหรือ เราก็คิดว่าสิ่งที่เป็นความโกรธ ความทุกข์ความยากอย่างนี้มันเหยียบย่ำหัวใจ มันได้ประโยชน์สิ่งใดมา เห็นไหม

สิ่งที่ร่างกาย คุณติ มันง่วงหงาวหาวนอนนะ เราก็ผ่อนอาหารของเราให้น้อยลง อาหารที่เรา กินเข้าไปมันเป็นประโยชน์กับร่างกายหรือไม่เป็นประโยชน์กับร่างกาย ถ้าร่างกายมันเต่งตึง ร่างกายมันเข้มแข็งขึ้นมา แล้วหัวใจเราอยู่ไหนล่ะ เห็นไหม เราห่วงเฉพาะร่างกายนี้ใช่ไหม แต่ถ้า เราเลี้ยงไว้ คุณติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดไว้ในธรรม เราฉันกัน เรากินอาหารกันให้ เหมือนกับแค่หยอดคน้ำมันล้อเกวียน ไม่ให้มันมีเสียงดังเท่านั้นนะ เราหยอดล้อเกวียนให้มันหมุน ไปได้ ชีวิตเรานะ ถ้าเราอยู่เรากิน เพราะชีวิตมันหมุนไปได้ นี่ธาตุขันธ์ไม่ทับจิต

ถ้าไม่ทับจิตนะ ในการปฏิบัติ จากที่ล้มลุกคลุกคลานขึ้นมามันก็มีโอกาสของมัน ถ้าเรามี ปัญญาขึ้นมา เรามีทางต่อสู้อันนั้นนะ เห็นไหม คนเราจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร ด้วยความมี สติปัญญา ปัญญา มันจะแก้ไขทุกๆ อย่าง ในการทำงานทุกๆ หน้าที่มันต้องมีปัญญา มีปัญญา แยกแยะ อย่าเชื่อสิ่งใดโดยที่ไม่มีเหตุผล ถ้าเราไม่เชื่อสิ่งใดโดยไม่มีเหตุผล แล้วมันจะมาหลอก เราได้อย่างไร ถ้ามันหลอกเราไม่ได้ เราทำของเราไป ถ้ามันเป็นความจริง มันเป็นปัจจัยตั้ง มันเป็น สันติภูมิโลก

ถ้าจิตใจนี้ไปรู้ไปเห็นขึ้นมา ใครจะหลอกเราได้ สิ่งที่เขาหลอกกันอยู่นี้เพราะเราไม่รู้ไง สิ่ง ที่หลอกกันได้ เพราะเราไม่เคยได้สัมผัสไง แต่ถ้าเราได้สัมผัสขึ้นมา ถ้าจิตเราสงบเป็นความจริง ขึ้นมา “อืม! จิตสงบเป็นแบบนี้” สิ่งที่เราว่าว่างๆ ว่างๆ กันมาอยู่นั้น มันเป็นสัญญาอารมณ์ มันเป็น สัญญา สัญญาคือว่าเราสร้างภาพ แต่ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา มันพูดไม่ออกเลย ถ้าพูดไม่ออก พอมันสงบระงับเข้ามา มันเป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา แล้วกิเลสไปไหน

นี่ไง ที่ว่า เรารู้ว่ากิเลสมันเป็นความทุกข์ กิเลสมันเป็นสิ่งที่ไม่ดีงาม กิเลสมันเป็นต้นหา ความทะยานอยาก แล้วมันอยู่ไหน มันอยู่ไหน ก็มันสงบมาแล้ว มันมีความสุข แล้วมันอยู่ไหน มัน อยู่ไหน ถ้าไม่มีการใช้ปัญญาขุดคุ้ย ฝีกหัด มันจะไม่รู้จักหน้าตากิเลสเลย แล้วกิเลสนะ “มารเอย เธอเกิดจากความดำริของเรา” มันอยู่หลังความคิด นี่ดำริ ดำริแล้วก็คิด แล้วถ้ามันอยู่ที่ความดำริของ เรา “มารเอย เธอเกิดจากความดำริของเรา” มันอยู่หลังความคิด ในเมื่อยังไม่ได้คิด มันก็ยังไม่เกิด แล้วมันไม่พิจารณา มันก็ไม่เห็นมัน แล้วมันก็เป็นเราอยู่ที่นี่ เวลาเป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา หากกิเลสไม่

เจอ ถ้าหากกิเลสไม่เจอ เห็นใหม่ เคี้ยวมันก็เสื่อม มันเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ นี่ติดอยู่ในความสงบถ้าติดในความสงบ

ถ้าไม่มีความสงบ คิดต่างๆ ออกไป มันสามเขาเอาเต็มๆ เลย นั่นนะเป็นความคิดของกิเลสเลย กิเลสคิดเรื่องกรรม กิเลสคิดกรรม พอกิเลสคิดกรรม มันจะไปฆ่ามันไหม? มันก็มีกำแพงขวางกั้นอยู่ไง แต่ถ้าทำความสงบของใจเข้ามา มันสงบแล้วกิเลสไปไหน คราวนี้ไม่ใช่กิเลสคิดกรรมแล้วนะ ถ้าเราใช้ปัญญาของเราโดยโลกีย์ปัญญา นี่กิเลสคิดกรรม แต่พอเราทำความสงบของใจ กิเลสมันสงบตัวลง จิตมันถึงได้สงบระงับ สงบระงับจนมันมีกำลังของมัน มันสดชื่นของมัน นี่จิตเป็นสัมมาสมาธิ

เวลาทำสมาธิ ฤๅษีชีไพรเขาก็ทำของเขาอยู่แล้ว แต่พอทำไปแล้ว เขาไม่มีมรรค เขาไม่มี คุณภาพเทวิล เวลาจะตายยังเสียใจเลยว่าจะต้องตายก่อนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใหม่ๆ ที่เขาได้สมาบัตินะ เขารู้อดีตชาติได้ เขาระลึกอดีตชาติได้ แล้วเขาหวังพ้นทุกข์ด้วย แต่เพราะไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่มีผู้ชี้แนะ ไม่มีคนสอน เขาถึงไปไม่รอด แต่เวลาเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราพบพระพุทธศาสนา เราพบแล้วไง มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าจิตมันสงบเข้ามา แล้วกิเลสมันไปไหน กิเลสมันอยู่ไหน นี่มันถึงต้องฝึกหัดใจ

เวลามันฝึกหัดขึ้นมา นี่เราใช้ปัญญาของเรา ปัญญามันแยกแยะขึ้นไปเรื่อย ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันจะใช้สติปัญญาใคร่ครวญในความรู้สึกนึกคิดของเรา พอมันใคร่ครวญความรู้สึกนึกคิดของเรา มันจะเห็นโทษของมัน คิดดี มันก็ทำให้ฟุ้งซ่าน คิดชั่ว คิดไม่ดี มันก็ทำให้เกิดความทุกข์ ทำให้เกิดบาดแผลของใจ ถ้าคิดชั่วนะ คิดชื่อนี้ทำให้เกิดบาดแผลของใจ คิดดี คิดดีก็ติดในความคิดของตัว เห็นใหม่ มันถึงว่า ความคิดดีคิดชื่อนี้มันปล่อยหมด มันปล่อยหมดมันก็สงบ พอมันสงบบ่อยครั้งเข้า ใช้ปัญญาฝึกฝนให้มากขึ้น พอเราใช้ปัญญาฝึกฝนมากขึ้น จิตใจมันก็สงบ มีกำลังมากขึ้น

พอมีกำลังมากขึ้น เวลามันจะคิด เห็นใหม่ เมื่อก่อนเวลาคิด เราคิดแล้ว เพราะคิดดีคิดชั่วไง เพราะมันคิดแล้ว เราถึงไล่ตามความคิด อืม! คิดแบบนี้ไม่ดี ถ้าเวลามันคิดแล้ว เอ้อ! คิดแบบนี้ดี แต่แบบนี้ดี มันก็ไม่ควรคิด เพราะเราต้องการความสงบ เห็นใหม่ ทั้งคิดดีและคิดชั่ว นี่มันคิดแล้วเราถึงได้รู้ได้เห็น ถ้ามันมีสติปัญญามันก็ปล่อย ปล่อยขึ้นมาเนี่ยมันก็เป็นตัวมัน ปล่อยเข้ามาเป็นสัมมาสมาธิ

เวลาสมาธินี้ สติเรายังไม่มั่นคงแข็งแรง มันก็คิดอีก คิดอีก เราก็พิจารณาของเราไป พิจารณาซ้ำก็ปล่อย ปล่อย ปล่อยอยู่อย่างนี้ ถ้าปล่อยอยู่อย่างนี้ จนมันตั้งมั่น ถ้ามันเสวยอารมณ์ ถ้ามันเห็น ความคิด ถ้ามันจับ จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นความคิด เราเห็นความคิดของเรา นะ เรา รู้จัก ความคิดของเรา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนา กับหลานพระสารีบุตรที่เขาภิษณญญ “ถ้าเธอไม่ชอบสิ่งต่างๆ เธอต้องไม่ชอบอารมณ์ความรู้สึกของเธอด้วย เพราะอารมณ์ความรู้สึกของเธอ ก็เหมือนกับวัตถุอันหนึ่ง”

“อารมณ์ความรู้สึกของเธอ ก็เหมือนกับวัตถุอันหนึ่ง” อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด เป็นอารมณ์ใหม่ ความรู้สึกนึกคิดนี้เป็นอารมณ์ใหม่? เป็นอารมณ์ เป็นวัตถุอันหนึ่งใช่ไหม แต่หลานพระสารีบุตรไม่รู้เรื่อง นี่ไม่รู้เรื่อง แต่พระสารีบุตรรู้ เพราะพระสารีบุตรได้ฟังธรรมข้อนี้ จากเหตุอันนี้แหละ ทำให้พระสารีบุตรเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา

แต่ถ้าเราใช้ความคิดของเรา เรามีสติปัญญาของเรา เราใช้ความคิดของเรา ใช้ด้วยสติด้วยปัญญา มันก็แยกแยะขึ้นมา แยกแยะเข้ามา จนมันสงบระงับ แล้วเราสังเกต สังเกตด้วยสติปัญญา ด้วยปัญญาของเรา พอมันเสวยอารมณ์ เราจับได้ สิ่งที่จับได้ นี่ใจ จิตเห็นอาการของจิต ถ้าจิตเห็นอาการของจิต มันจับของมันได้ มันจะเกิดวิปัสสนา ถ้าเกิดวิปัสสนา ถ้าจับได้ อย่างนี้ นี่กิเลสมันไม่สามขา เพราะกิเลสมันสามขาไม่ได้

ถ้าเป็นกิเลสนะ มันจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไปหมด ความคิดเป็นเรา สรรพสิ่งเป็นเรา จิตเป็นเรา ทุกอย่างเป็นเรา กิเลสก็เป็นเรา ธรรมก็เป็นเรา เป็นเราไปหมดเลย มันสับปลับ มันมั่วกันไปหมดเลย แต่ถ้ามีสติปัญญา มันแยกหมด มันแยกความรู้สึกนึกคิด แยกจิตมาเป็นสัมมาสมาธิ ถ้ามันเสวยออกไปก็เป็นขันธ ๕ เวลาจับขันธ ๕ มันก็แยกแยะของมัน ใช้ปัญญาแยกแยะขึ้นไป นี่ใจ เวลาจิตมันสงบแล้วกิเลสไปไหน นี่เราจะหากิเลสไปไหน ว่ากิเลสเป็นสิ่งที่ไม่ดี เราจะชำระล้างกิเลส แล้วกิเลสมันอยู่ไหน กิเลสมันอยู่ไหน

นี่เขาบอกว่า “เวลาน้ำใสแล้วจะเห็นตัวปลา ทำความสงบของใจเข้าไป เวลาใจมันสงบแล้วนะ มันจะเห็นกิเลส”...รออีกร้อยชาติ ไม่มีทาง! นี่มันต้องรู้ก่อน มันต้องหาของมัน มันถึงจะเจอของมัน เพราะกิเลสนะ คูตี คุชาตุรุเราตี ฐาตุรุ ถ้าเราทำความสงบของใจ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เพราะกิเลสมันสงบระงับเข้ามา แต่เวลาฐาตุรุเรา นี่กิเลสมันก็เป็นนามธรรมที่อยู่กับฐาตุรุนี้ ถ้ามันอยู่กับ

ชาตฺฐึนี้ เวลาสงบเข้ามา แล้วกิเลสไปไหน? มันก็ลึกลงว่า มันละเอียดกว่า มันสงบตัวลงในใจของเรา ฉะนั้น น้ำใสแล้วจะเห็นตัวปลา จะเห็นที่ไหน จิตสงบแล้วกิเลสมันจะวิ่งมาชนให้เราจับมันหรือ? มันไม่มี ถ้ามันไม่มี เราต้องแยกแยะไป

พอแยกแยะ ที่เราฝึกของเราให้ปัญญาอบรมสมาธิ เราใช้สติปัญญาของเราแยกแยะความคิดเรา มา นี้เป็นสมณะนะ “เป็นสมณะ” หมายความว่า เรากำลังใช้ปัญญาเพื่อจะปล่อยวางอารมณ์ความรู้สึก ถ้าเราปล่อยวางอารมณ์ความรู้สึกของเราแล้ว มันเป็นอิสระของเราแล้ว “สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี” จิตมันได้สงบระงับแล้ว แล้วถ้าเรามีสติปัญญา เราเห็นเวลามันสวดยัง

ที่ว่ามันสวดยังไม่เต็มมือ นี่คือสัญชาตญาณ นี่คือสัจจะความจริง สัจจะมันเป็นแบบนี้ในสถานะของมนุษย์ แต่เพราะมีกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นความเป็นไปของจิต เห็นไหม วิถีแห่งจิต วิถีแห่งจิตที่จิตมันจะขึ้นสู่ความรู้สึกนึกคิด มันจะสวดย มันจะเป็นความคิดออกมาจนเป็นความเป็นมนุษย์ของเรา ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์เรามันเป็นแบบนี้

แต่เพราะเราไม่มีสติปัญญา เราไม่มีจิตที่สงบระงับแล้วเห็นตามความเป็นจริงนั้น ถ้าเราไม่มีสติปัญญา ไม่มีจิตที่มันสงบระงับจนเห็นเป็นความจริงนั้น มันก็เป็นการนึกคิดเอาเอง เป็นการสร้างภาพเอาเองด้วยตรรกะ ด้วยการศึกษารวมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา นี่ไง กิเลสมันสามเขาเอาแบบนี้

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติตามความจริงขึ้นมา มันปล่อยวางขึ้นมาทั้งหมด แล้วมันเป็นจริงขึ้นมาเป็นจริงเพราะจิตมันรู้มันเห็นของมัน ถ้ามันรู้มันเห็นของมันนะ “รสของธรรมชาติซึ่งรสทั้งปวง” เวลาจิตสงบระงับขึ้นมา มันก็มีความสุขของมันแล้วนะ แล้วเวลาถ้าจิตสงบแล้วมันเห็นของมัน คือมันเห็นจิตมันสวดยอารมณ์แล้ว นี่มันจับได้ พอมันจับได้ มันแยกแยะ นี่ธรรมจักร จักรมันเริ่มจะหมุนแล้ว

นี่ไง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะแสดงธรรมจักรฯ บอกว่า เทวดา อินทร์ พรหม ส่งข่าวเป็นชั้นๆ ขึ้นไปเลย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักรฯ แล้ว จักรนี้ได้เคลื่อนแล้ว ใครจะย้อนจักรนี้กลับไปอีกไม่ได้เลย ใครจะย้อนกลับไปเป็นปกติไม่ได้ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นพระอรหันต์แล้ว

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาถ้าจิตมันสงบระงับ แล้วเราเห็นขั้นของ เราโดยความเป็นจริง แล้วเราใช้ปัญญาแยกแยะ นี่จักรมันจะหมุนแล้ว จักรหมุนเพราะอะไร เพราะ เกิดปัญญาไง เวลาเกิดปัญญา ปัญหานี้เกิดจากอะไร? ปัญหานี้เกิดจากสติ เกิดจากสมาธิ เพราะเรามี สติ เราทำความสงบของใจ ใจจะเป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา พอเป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา พอจิตมันเห็น อาการของจิต มันจับได้ มันแยกแยะได้ เห็นใหม่ มันเกิดงานชอบ เพียรชอบ เพราะเราทำงานเพื่อ จะชำระล้างกิเลส เห็นใหม่ ความชอบธรรม

ความชอบ งานในการทำสมณะ ในการทำความสงบของใจ นี่คือการชอบธรรมของสมาธิ แต่เวลาเราฝึกหัดจนเกิดปัญญาขึ้นมา นี่งานชอบ ชอบในการวิปัสสนา ชอบในการที่จะแยกแยะ ออกมาให้เห็นตามความเป็นจริง นี่ถ้างานชอบ มันก็มีความเพียรชอบ เกิดสติชอบ สมาธิชอบ ความชอบธรรม พอมันหมุนไป นี่มันจะเกิดธรรมจักร เกิดสังขะ เกิดความจริงขึ้นมา ถ้าเกิดความจริงขึ้นมา นี่มันเป็นสังขธรรมนะ เราสู้ของเรา มันเป็นความมหัศจรรย์นะ

เวลาเราโง่ๆ เรามีคบอด เราก็ล้มลุกคลุกคลานด้วยความทุกข์ยากมาก เวลาปฏิบัติขึ้นมา นี่ เดินจงกรมจนอ่อนเพลีย จนทุกข์จนยาก นั่งสมาธิจนหลังขดหลังแข็ง มันไม่ได้ผลสักที แต่เวลาเรา พิจารณาของเราไป เรากระทำของเราด้วยความมูมานะ ด้วยความมั่นคงของเรา ด้วยความอดุสาหะ ของเรา เราทำขึ้นมาจนมันเป็นผลขึ้นมา เวลาจิตมันสงบระงับแล้ว เราแยกแยะ เราพยายามขุดคุ้ย พยายามแสวงหาการฝึกหัดใช้ปัญญา

การฝึกหัดใช้ปัญญาคือการส่องกล้อง การหากิเลส พอการหากิเลส มันจับกิเลสได้ มันจับ กิเลส เพราะเห็นอาการของมัน เห็นความจริงของมัน เราเห็นความจริงของมัน เราพิจารณาของเรา แยกแยะของเรา แยกแยะ เห็นใหม่ รูปเป็นอย่างไร เวทนาเป็นอย่างไร สัญญาเป็นอย่างไร สังขาร เป็นอย่างไร วิญญาณเป็นอย่างไร แยกมันออก อย่าให้มันรวมกัน มันรวมกันด้วยตัณหา ด้วยยาง เหนียว เวลาเราใช้ปัญญานี้เราแยกออกเป็นกอง เป็นกอง นี่แยกออกเป็นกอง มันแยกออกไป อารมณ์มันก็ไม่เกิด อารมณ์ไม่เกิด แล้วมันเห็นโทษของมันไง นี่กิเลสมันก็ใช้ขั้น ๕ ใช้ความรู้สึกลึก นึกคิดของเราไปทำ

เวลาโกรธ โกรธจนหน้าดำหน้าแดง จะไปทำร้ายเขา เวลาหลง หลงจนจิตใจดวงนี้ก็ไม่มีความค่าสิ่งใด ที่นี้ความลุ่มหลงว่าสมบัติข้างนอกจะมีคุณค่าๆ มันเหยียบย่ำหัวใจนี้ทั้งหมดเลย นี่เวลา ความโลภ ความโกรธ ความหลง เห็นใหม่ เวลาโลกก็จะแสวงหา นี่แสวงหาเอา

เขายกว่าการปฏิบัตินี้ก็เป็นความโลภอันหนึ่ง...ถ้าเป็นความโลภ โลกโดยที่ไม่มีเหตุมีผล นั่นคือความโลภอันหนึ่ง แต่อันนี้มันมีเหตุมีผล เราทำปฏิบัติไปด้วยสัจจะ ด้วยมรรคัง นี้อยาก อยากรู้ได้ก็ประพฤติปฏิบัติจริงขึ้นมา มันเป็นจริงขึ้นมา มันเป็นความจริงขึ้นมา พอความจริงขึ้นมา นี้ มันไม่ใช่ความโลภ มันเป็นความจริง แต่ถ้าเป็นความโลภนะ โลก อยากรู้ อยากรู้นิพพาน อยากรู้นอกจากทุกข์ แต่มันทำไม่เป็นความจริง อันนั้นคือความโลภ แต่ถ้ามันเป็นความจริง เพราะเราต้อง ประพฤติปฏิบัติ เราต้องเป็นความจริง

ถ้าไม่มรรค ไม่มีมรรคญาณ ไม่มีธรรมจักร ไม่มียารักษาโรค โรคจะหายได้อย่างไร อยากรู้ให้ โรคหาย อยากรู้ให้โรคหาย แต่ไม่มียาสิ่งใดรักษานี้เลย มันจะหาย เป็นไปไม่ได้ แต่ถ้ามันมียา ขึ้นมา ยารักษาโรคนั้น แต่อันนี้มันเป็นธรรมจักร อันนี้มันเป็นธรรม ธรรมะที่จะชำระล้างกิเลส ธรรมะจะชำระล้างความลุ่มหลง ความลุ่มหลงของเรา กิเลสตัดหาความทะยานอยากของเราที่มัน ลุ่มหลง แล้วทำให้หัวใจเรามันทุกข์ร้อน ทำให้หัวใจของเราเกิดแล้วเกิดเล่า ซ้ำๆ ซากๆ

แต่ในเมื่อปฏิบัติขึ้นมาจนมันเป็นธรรม นี้ธรรมะเป็นธรรมะของส่วนบุคคล เห็นใหม่ งาน ชอบ เพียรชอบ ปัญญาชอบ ความระลึกชอบ ความชอบธรรมอันนี้มันเกิดจากการกระทำ ถ้ามันเกิด จากการกระทำจากจิตดวงใด เกิดจากการกระทำจากจิตของบุคคลคนนั้น ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ นั้นก็จะเข้าไปชำระกิเลสในหัวใจของผู้ที่ปฏิบัติ นั้นถึงเป็นสัจธรรม มันถึงเป็นความจริง มันถึง จะสวมเขาเอาไม่ได้ไง กิเลสมันจะสวมเขาไม่ได้เพราะมันเป็นความจริงขึ้นมา นี้มันทำ เห็นจน ชัดเจนขึ้นมา จนเป็นความจริง จนกิเลสมันหลบหน้า

เวลาถ้าปัญญาะ มีสัมมาสมาธิที่ดีๆ แล้วปัญญาที่เข้มแข็ง กิเลสมันจะหลบหน้า เวลา พิจารณาไปแล้วมันปล่อย ปล่อยวางหมด ปล่อยว่างหมด นีตังคปหาน มันสมุจเฉตปหานไม่ได้ เพราะกิเลสมันหลบเฉียง มันหลบหนี กิเลสนี้ร้ายนัก สิ่งที่เราอยากหากิเลส เราอยากรู้กิเลส ว่าจะ ฆ่ากิเลสๆ แต่เวลาเราไปเจอมันแล้วเราใช้ปัญญาแยกแยะมัน มันยังหลบ มันยังซ่อน มันปล่อยวาง แบบไม่ขาด ถ้าไม่ขาดนะ เราก็ต้องมีสติมีปัญญาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ ซ้ำด้วยความสมคูล ด้วยความเป็น ปัจจุบัน

ถ้าทำสมาธิขึ้นมา ทำความสงบของใจขึ้นมา แล้วออกไปพิจารณา จะเจอสิ่งใด สิ่งใดที่เข้า มาเป็นเหยื่อ คำว่า “เป็นเหยื่อ” คือกิเลสมันเอาสิ่งนั้นอ้างอิงๆ เห็นเป็นเวทนา เห็นเป็นสัญญา เห็น เป็นสังขาร เห็นเป็นวิญญาณ หรือเห็นเป็นภาพความรู้สึกนึกคิดของกาย เป็นธรรมารมณ อารมณ

ความรู้สึกนึกคิดนี้ มันเห็นสิ่งใด ถ้ามันเป็น มันเป็นอารมณ์ความรู้สึก อารมณ์ความรู้สึกก็เหมือน วัตถุอันหนึ่ง เห็นไหม ถ้าเรามีสติปัญญา มันจับได้ ถ้าคนใช้ปัญญามันจับได้ พอจับได้มันก็แยกแยะ ของมัน

ถ้าเป็นเจโตวิมุตตินะ ถ้าจิตมันสงบแล้วพิจารณากาย มันจะเห็นเป็นภาพกายขึ้นมาเลย ถ้า เป็นภาพกายขึ้นมา เราจะแยกแยะอย่างไรให้มันเป็นไตรลักษณ์ ให้มันย่อยสลายอย่างไร มันย่อย สลาย มันเปลี่ยนแปลงของมัน ไตรลักษณ์ เห็นไหม นี่มีความคิดเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป มัน เกิดขึ้น แล้วตั้งอยู่ ตั้งอยู่แล้วมันย่อยสลายอย่างไร มันเปลี่ยนแปลง

นี่รำพึง ถ้าเป็นเจโตวิมุตติต้องรำพึง รำพึงให้มันเป็นอย่างนั้นด้วยกำลังของสมาธิ รำพึงให้ มันเป็นไป พอให้มันเป็นไปอย่างนั้น นั่นคือปัญญา ปัญญาที่รู้ที่เห็นใจ ที่รู้ที่เห็นสิ่งนี้ว่ามันเป็นไตร ลักษณ์ มันอยู่คงที่ไม่ได้ แล้วมันอยู่คงที่ไม่ได้ ถ้ามันอยู่คงที่ไม่ได้แล้วมันอยู่ไหนล่ะ นี่ถ้าจิตมันไม่ สงบ มันก็ไม่เห็นอีกนะ ถ้าจิตมันสงบแล้ว เวลาจิตสงบแล้วมันถึงเห็นขึ้นมา

พอเห็นขึ้นมาเป็นภาพกายนะ เป็นเจโตวิมุตติ เจโตวิมุตตินี้กำลังของสมาธิ นำ พอมีกำลัง สมาธิ นำแล้วใช้ปัญญา แต่ปัญญานี้ ปัญญาของเจโตวิมุตติกับปัญญาวิมุตติมันแตกต่างกัน แต่มัน แยกต่างกันอย่างไหน คำว่า “แตกต่าง” คือการกระทำ คือสิ่งที่เป็นความถนัด คือสิ่งที่เป็นจิตของ ใจ แต่เวลาสิ่งต่างๆ ที่มันพิจารณาไปแล้ว ถ้ามันรวมลง มรรคสามัคคี รวมลงด้วยมรรค ๘ เห็นไหม มันจะหมุนของมันไปๆ จนมันรวมลงนะ มันสามัคคี มันสามัคคีมันก็ปล่อยๆ ความสามัคคีอย่างนี้ เป็นตทังคปทานต่อเนื่อง เพื่อฝึกหัดให้หัวใจนี้เข้มแข็ง ให้ปัญญาของเราเข้มแข็ง ให้สติปัญญาของ เราเข้มแข็งจนมันทรงตัวของมัน มันพิจารณาของมัน

พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ถ้ามันสามัคคี มันรวมตัว แล้วมันขาดนะ เวลามันขาด มันเหมือนกัน ใจ จะเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ จะพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม จะ พิจารณาสิ่งใด เวลาขาดนี้เหมือนกัน แต่เวลาความเห็น สิ่งที่ว่ามันแตกต่าง ที่ว่า เจโตวิมุตติ จิตสงบ แล้ว พิจารณาไปแล้วมันปล่อยวาง

คำว่า “ปัญญา” เห็นไหม รำพึงให้มันเห็นให้มันรู้ เพราะมันฝึกหัดให้จิตนี้ฉลาดขึ้น พอมัน พิจารณาไป มันย่อยสลายหมด “เอ๊ะ! มันก็ไม่มีอะไรนะ ทำไมเรากลุ่มหลงไปขนาดนั้นนะ” จิตใจ มันจะเบา จิตใจมันจะมีความสุข มันจะมีความสุขมาก แต่สุขอย่างนี้ผลไม่ได้นะ สุขนี้เพราะ

กิเลสมันยังไม่ขาด กิเลสมันหลบซ่อน ถ้ามันพินได้ มันกลับมาทำลายได้ เราต้องพิจารณาละเอียด
ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนกว่ามันจะขาด

ถ้าขาดนะ กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ มันแยกออก ถ้าเป็นเจโตวิมุตตินะ แต่ถ้า
เป็นปัญญาวิมุตติ พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ มันปล่อยเข้ามาๆ พิจารณาให้ละเอียดเข้าไปๆ เวลามัน
ขาดนะ ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ ชั้น ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชั้น ๕ มันก็คือสังโยชน์
เหมือนกัน ถ้าสังโยชน์เหมือนกัน เวลามันขาด มันขาดอย่างนั้น ถ้ามันขาดอย่างนั้น นี่มันขาดโดย
ความเป็นจริง เห็นไหม สิ่งที่มีมันขาดแล้ว ถ้ามันขาดตามความเป็นจริง นี่มันเป็นความจริง กิเลสมัน
สามเภาไม่ได้ กิเลสมันสามเภาสิ่งนี้ไม่ได้ แต่ถ้าพิจารณาขึ้นไปข้างบน มันสามเภาได้ มันสามเภาได้
เพราะกิเลสมันละเอียดขึ้นไป

ฉะนั้น ในการประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ของเราถึงมีความสำคัญไฉน ถ้ามันพิจารณาไป
แล้วมันขาดหมด มันเป็นอกุปปธรรม สิ่งที่เป็นอกุปปธรรมนะ พระโศดาบันจะไม่เสื่อมจากการ
เป็นพระโศดาบันเด็ดขาด แต่พระโศดาบันยังเกิดอีก ๗ ชาติ คำว่า “เกิดอีก ๗ ชาติ” เกิดแล้วก็ต้อง
ประพฤติปฏิบัติ เพราะเกิดแล้วมันพาดกระแสง คำว่า “ประพฤติปฏิบัติ” หมายความว่า มีต้นทุน
อยู่แล้ว ถ้ามีต้นทุนอยู่แล้วนะ การปฏิบัติมันก็จะเรียบง่ายขึ้น แล้วมันจะมีโอกาสให้เราประพฤติ
ปฏิบัติ จะคิดสิ่งใด โลกเขาแสวงหาแต่ทรัพย์สมบัติกัน แต่จิตดวงนี้มันจะแสวงหาแต่อริยทรัพย์
แสวงหาแต่ความเป็นจริง ถ้าในชาติปัจจุบันนี้มันก็ปฏิบัติต่อเนื่องขึ้นไป ปฏิบัติต่อเนื่องขึ้นไปก็ทำ
ความสงบของใจเข้าไปอีก นี่ความสงบของใจนะ

เวลาในโศดาปัตติมรรค พอจิตสงบระงับแล้ว เราพยายามค้นคว้า พยายามหา นี้น้ำใสจะ
เห็นตัวปลา มันไม่มี น้ำใสแล้วเราก็ต้องค้นคว้าหาของเรา พอหาของเราก็ฝึกฝนของเรา พอฝึกฝน
ขึ้นมา จิตมันจะมีความชำนาญ พอมีความชำนาญขึ้นมามันก็จับต้องง่าย เหมือนคนมีประสบการณ์
คนมีประสบการณ์ทำอะไรมันก็ถนัดนี่ แต่คนที่ไม่มีประสบการณ์ก็ล้มลุกคลุกคลาน “ก็ทำ
เหมือนเขานี้แหละ ทำไมไม่เป็นผลสักที ไม่เป็นผลสักที”

เห็นไหม แต่ถ้าฝึกไปๆ มีสติปัญญาขึ้นไป แล้วมีความมุมานะ อย่าท้อแท้ อย่าสลดทิ่ง ถ้า
สลดทิ่ง เวลาปฏิบัติก็ต้องเข้ามาสู่จุดเดิมนี้อีก เพราะจริตนิสัยเราเป็นแบบนี้ ฉะนั้น เรา
ขยันหมั่นเพียรของเรา ทำขึ้นไป มันจะเกิดความชำนาญขึ้นมา จนมันถึงที่สุด มันขาด มัน
เป็นอกุปปธรรม

ที่นี้ พออุปสรรค นี้ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล ถ้าสภิกษาคามีมรรคมันละเอียดกว่า พอ มันละเอียดกว่านะ เราก็ทำความสงบของใจขึ้นไปอีก ไม่ใช่ที่เราทำความสงบของใจแล้ว ใจเราจะมี ความสงบตลอดไป

ความสงบของใจนะ ความสงบของใจนี้มันเหมือนทุน เหมือนเงิน เราใช้แล้วมันต้องหมด ไป หมดไปเราก็หาใหม่ หาใหม่ หมดไป เราก็หาใหม่เพื่อมาใช้ต่อเนื่องกันไป จิต เวลามันสงบแล้ว เวลาจะพิจารณาต่อไป เราก็ทำความสงบของใจ ถ้าใจสงบแล้ว เราก็ออกค้นออกหา ที่นี้ การออก ค้นออกหาในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม มันจะง่ายขึ้นสะดวกขึ้น ง่ายขึ้นสะดวกขึ้นเพราะว่า ทุนมันมี

ทุนมันมี เห็นไหม เวลาเราจับเป็นสายนะ ชั้น ๕ อย่างหายาบ ชั้น ๕ อย่างกลาง ชั้น ๕ อย่างละเอียด กายนอก กายใน กายในกาย ถ้ามันพิจารณาเป็นอุปสรรคแล้ว แสดงว่าเราเคยทำมา มันมีช่องทาง คนเคยทำงานมา คนทำงานเป็น ภาวนาเป็น เวลาภาวนาต่อเนื่องไปมันจะง่ายกว่าคนที่ว่าล้มลุกคลุกคลานที่จับต้นชนปลายไม่ได้

ฉะนั้น คนจับต้นชนปลายไม่ได้ เห็นไหม การภาวนา หลวงตาถึงบอกว่า การภาวนามียาก อยู่ ๒ คราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น ยังจับต้นชนปลายไม่ถูก มันก็ล้มลุกคลุกคลานเป็นธรรมดา แต่เวลาเป็นอุปสรรคขั้นหนึ่งนี้มันจับต้นชนปลายได้แล้ว จับต้นชนปลายเพราะเราจับต้นชน ปลายจนเป็นอุปสรรค

อุปสรรคหมายถึงว่า อฐานะที่มันจะเสื่อมสภาพ มันเป็นของจริงๆ อยู่ในหัวใจดวงนั้น ถ้ามันเป็นของจริงๆ อยู่ในหัวใจดวงนั้น คือต้นทุน แล้วที่มันจะปฏิบัติต่อเนื่องไป เวลาจิตสงบแล้ว มันจะต่อเนื่องขึ้นไป มันก็พิจารณา กาย เวทนา จิต ธรรม แต่เป็นกาย เวทนา จิต ธรรมที่ละเอียดกว่า ที่ละเอียดกว่า กิเลสมันก็ต้องละเอียดกว่า ฉะนั้น การที่มันจะหลอกลวง มันจะสามเขา มันจะ ทำลาย มันก็ต้องละเอียดกว่าเป็นธรรมดา ฉะนั้น เวลาสติปัญญาที่มันละเอียดกว่า เราก็ต้องใช้ ปัญญาที่มันละเอียดกว่าเข้าไปแยกแยะขึ้นมาด้วยความสุขุมคัมภีรภาพ ด้วยการแยกแยะ ไม่ใช่ทำ แบบสุกเอาเผากิน

เวลาเราแยกแยะขึ้นไป พอจับได้ พิจารณาซ้ำพิจารณาซ้ำ พิจารณาซ้ำพิจารณาซ้ำ ถ้า พิจารณา กาย มันจะย่อยสลายไป มันจะไปสู่สถานะเดิม ถ้าพิจารณา กาย สักกายทิฐิ เวลาพิจารณา แล้วมันจะเป็นไตรลักษณ์ มันจะปล่อยวางของมัน ถ้าพิจารณา กาย โดยอุปาทานที่มันฝังอยู่ที่กาย

มันพิจารณาไปแล้วมันจะย่อยสลาย เห็นไหม ย่อยสลายเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ น้ำก็กลับคืนสู่น้ำ ดินก็กลับคืนสู่ดิน ไฟก็กลับคืนสู่ไฟ ลมก็กลับคืนสู่ลม แล้วมันทำลายเสร็จแล้วมันก็รวมลงๆ ทำอยู่อย่างนั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า

พิจารณาปัญญาที่เหมือนกัน ถ้าเป็นขั้น ๕ ขั้น ๕ อย่างหยาบ ขั้น ๕ อย่างกลาง ขั้น ๕ อย่างละเอียด แล้วมันมีอุปาทานอย่างไร? ก็ขั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้น ๕ ขั้น ๕ ไม่ใช่ทุกซ์ ทุกซ์ไม่ใช่ขั้น ๕ แล้วนี่ไปยุ่งกับมันทำไมอีก ทำไมไม่มีความรู้สึก? เพราะมันมีกิเลสอยู่ มันมีความต้องการของมันอยู่ มันยังมีสิ่งตกค้างอยู่ในใจอยู่ มันก็เกาะเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดอยู่เหมือนกัน ถ้ามันเกาะเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด แล้วความรู้สึกนึกคิดนี้มาจากไหน ถ้าความรู้สึกนึกคิด เราจะแยกแยะ แยกแยะมันอย่างไร เห็นไหม พิจารณาซ้ำไปๆ พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เวลา มันขาดนะ โลกนี้ราบหมดเลย ว่างหมดเลย ถ้ามันว่างนี้มันมีความสุขกันอย่างไร นี่ไง ถ้ามันไม่สวมเขา

ถ้ามันสวมเขา มันก็ล้มลุกคลุกคลาน ถ้ามันสวมเขา ก็ทำแล้วทำเล่า ถ้ามันไม่สวมเขาขึ้นมา มันก็เป็นธรรมดา ธรรมดาขณะนี้ เป็นอกุศลธรรมนะ อกุศลธรรมมัน ๒ ชั้นตอน อกุศลธรรมคืออฐานะ คือมีต้นทุน สิ่งที่จะทำให้จิตนี้จะล่มสลายไปจนออกไปเป็นปุถุชน เป็นไปไม่ได้อีกแล้ว แล้วขึ้นไป ถ้าโลกนี้ราบหมด มันว่างหมด แล้วทำอย่างไรต่อไป

ถ้ามีสติปัญญา มันต้องทำขึ้นไป พอทำขึ้นไป มันจะเป็นมหาสติ มหาปัญญา คำว่า “มหาสติ มหาปัญญา” เห็นไหม สติต้องยิ่งใหญ่ ปัญญาต้องยิ่งใหญ่ ถ้าปัญญาไม่ยิ่งใหญ่ สติไม่ยิ่งใหญ่ มันจะจับกามราคะได้อย่างไร

สิ่งที่เป็นกามราคะ ถ้าพิจารณาภายนอก ภายใน ภายในกาย...ภายในกาย ก็อสุภะไง

ถ้าพิจารณาโดยจิต มันก็เป็นกามราคะ กามฉันทะ เพราะมันมีฉันทะ มีความพอใจ มันก็เกิดกามราคะ แต่ถ้ามันเป็นความจริง ถ้ามันจับได้ มันต้องเป็นมหาสติ มหาปัญญา เห็นไหม ถ้ากิเลส มันไม่สวมเขานะ ถ้ากิเลสสวมเขา มันก็บอก “นี่นิพพาน นิพพานแล้วแหละ มันว่างหมด มันไม่มีอะไรเลย ไม่มีอะไรเลย นี่ไม่มีอะไรเลย”...แต่มี

ถ้ามีสติปัญญา มหาสติ มหาปัญญา มันจับของมัน มันพิจารณาของมัน

“มันไม่มีอะไรเลย ไม่มีอะไรเลย” ไม่มีอะไรเลยก็กิเลสมันสามเขาเอาใจ นี่ใจ ว่างๆ ว่างๆ ใจ ถ้าว่างๆ มาตั้งแต่ต้น ตั้งแต่ต้นไม่มีอะไรมันก็ว่างของมันมาแล้ว ให้มันทำลายเหยียบย่ำมาตลอด แต่มันมีขึ้นไป แต่กิเลสอย่างละเอียดมันก็หลอกด้วยความละเอียดของมัน ลึกซึ้งของมัน แต่ถ้ามันมีมหาสติ มหาปัญญา มันจับของมันนะ สะเทือนเลื่อนลั่นเลย สะเทือนเลื่อนลั่นเพราะอะไร เพราะมันได้ขุมทรัพย์ ถ้ามันจับกายได้ ถ้ามันจับกายไม่ได้มันก็ว่างอยู่อย่างนั้นนะ มันไม่เกิดเป็นอนาคามีมรรค ไม่เกิด

อนาคามีมรรคหมายถึงว่า มรรคผล มรรคมันต้องจับได้ มันต้องมีเหตุมีผล มันมีเหตุมีปัจจัยของมัน ถ้ามันจับไม่ได้ มันก็ว่างอยู่อย่างนั้นนะ ถ้าว่างอยู่อย่างนั้นมันไม่เกิดมรรค ถ้าไม่เกิดมรรค มันก็ไม่เกิดมหาสติ มหาปัญญา แล้วมหาสติ มหาปัญญา มันจะเกิดอย่างไร

นี่ใจ ครูบาอาจารย์ของเราถึงต้องคอยปลุก คอยปลอบ คอยส่ง คอยเสริมใจ ถ้ามันจับของมันได้ มันก็เป็นอสุภะ อสุภะกับพิจารณากายมันแตกต่างกันอย่างไร กายที่หยาบละเอียดมันแตกต่างกันอย่างไร? มันแตกต่างกัน เพราะสติกับมหาสติก็แตกต่างกันแล้ว ถ้าปัญญา มหาปัญญามันก็แตกต่างกัน นี่เวลาสติปัญญามันก็ใช้ใคร่ครวญในสิ่งที่เป็นสามัญสำนึกของมนุษย์นี้ มันใช้พิจารณาชำระล้าง มันก็เป็นโศคาบัน

แต่ถ้าเป็นอนาคามี มันต้องเป็นมหาสติ มหาปัญญา เพราะกิเลสที่ละเอียดลึกซึ้ง ถ้าพิจารณาซ้ำๆ แล้ว การหลอกลวง การสวมเขาอันนี้ละเอียดลึกซึ้งมาก มันจะบอกว่ามันพิจารณาไปแล้ว จนไม่มี จนว่าง จนต่างๆ นี่มันจะหลอกลวงไปตลอด แล้วถ้าเราเชื่อนะ ก็ล้มลุกคลุกคลาน การปฏิบัติมันจะยากมาก

แต่ถ้ามีสติปัญญาขึ้นมา มันแยกของมัน มันจับแล้วพิจารณา แยกซ้ำๆ ซากๆ มันจะละเอียดลึกซึ้งเข้าไป ละเอียดเข้าไปจนถึงตัวจิต แล้วจิตมันไปชำระกันที่นั่น ปล่อยวางกันที่นั่น พอปล่อยมันปล่อยวางเพราะอะไร นี่ขั้นอย่างกลาง ขั้นอย่างหยาบ ขั้นอย่างละเอียด มันทำลาย มันทั้งหมด พอมันทั้งหมด ทั้งกามราคะ มันก็ปล่อยวางหมด ถ้าพิจารณาเป็นปัญญา กามฉันทะ กามราคะ ถ้ามันพิจารณา มันขาด ขั้นอย่างละเอียดขาด บี้ม! คาหัวใจ แล้วมันขาด บี้ม! นี่มันเป็นผลนะ มันเป็นวิบาก แต่มันเกิดจากการกระทำต่างหากละ

แล้วบอกว่าบี้มๆ แล้วก็บอกว่า เอาป็นยิงมัน เอาระเบิดเขี้ยวมันให้มันเกิดบี้ม! มันจะได้จับ

บีมใส่ใคร บีม! ฆ่าตัวตายไง บีม! ใส่เรา จิตไม่ได้ทำลายจิต บีมๆ มาแล้วทำอะไร แต่เวลามันเป็นของมันนี่มันเป็นวิบาก คือผลที่เกิดจากการกระทำ พอเกิดจากการกระทำ มันครึ้น! ในหัวใจ โอ้อโฮ! มันมหัศจรรย์ของมัน นี่เสร็จแล้วพิจารณาซ้ำๆ เข้าไป นี้ออกคามืออย่างละเอียด คือสัดส่วนที่มันเหลือ

การปฏิบัติมันยังมีวิธีการของมันอีกเยอะนะ ถ้ามีครูบาอาจารย์คอยประกอง เราจะทำของเราไปได้ ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ประกองกันไปในะ เราก็ว่าเวลาพิจารณาซ้ำๆ เข้าไป ซ้ำ มันก็คลายตัวออก นี้ออกคามือ ๕ ชั้น มันจะละเอียดของมันขึ้นไปเป็นชั้นๆ มันจะคลายตัวของมันออก พอคลายตัวมันออกๆ เราคิดว่าสิ่งนี้เป็นมรรค ๔ ผล ๔ ใจ มันก็เลยไปสิ้นสุดที่ว่าขั้นอย่างละเอียด แล้วขั้นอย่างละเอียดแล้วมันออกไปเป็นจิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตนี้ไม่ใช่ขั้น จิตส่วนจิต ขั้นส่วนขั้น

เพราะจิตนี้ “มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา” แต่มันไม่ใช่คำริเลยนะ เวลาปฏิบัติไม่ใช่คำริเลย มันเป็นแค่ความส่องใส แค่พลังงานเฉยๆ พลังงานตัวนี้คือตัววิชา พลังงานตัวนี้ใจ “จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่ผู้ข้ามพ้นกิเลส”...แล้วจิตส่องใสมันอยู่ไหน

เวลาบอกว่า เวลาจิตสงบแล้วมันส่องใส เห็นแสงต่างๆ...แสงตะเกียงมันก็อยู่นี่ไง ดูแสงไฟอยู่นี่ แสงไฟมันมีค่ากับใคร แสงไฟมันให้แต่ความสว่างกับเราเท่านั้นละ แต่จิตเดิมแท้ที่ส่องใส แสงความสว่างอันนี้สิ มันจะไปเกิดบนพรหมนะ ถ้าพิจารณากามราคะมาแล้วมันจะเกิดบนพรหมแล้วหามันไม่เจอหรอก

การค้น การหา เราทั้งคนมาทั่ว เราทำลายคนมาทั้งหมดเลย เราเป็นผู้มีอิทธิพล เราจะทำลายตัวเราไหม? เราไม่ยอมทำลายตัวเราหรอก เราจะเห็นว่าคนอื่นไม่ดีหมดเลย เรานี่สุดยอดคน นี่ไง จิตที่ละเอียดกว่านี้มันยิ่งหลงยิ่งกว่านี้ นี่การสวามเขาอันละเอียดนี้ลึกซึ้งนัก น้อยคนนักที่จะสำนึกตัวได้ ส่วนใหญ่แล้วทุกคนจะไปคร่อมตออยู่อย่างนั้นนะ แต่เพราะมีครูมีอาจารย์ เพราะมีคนที่มีสติปัญญาขึ้นมา มันถึงไปจับตัวนี้ได้ พอจับตัวนี้ได้ก็เป็นอรหัตตมรรค

อรหัตตมรรค อรหัตตผล มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ถ้ามันไม่มีอรหัตตมรรค เอาอรหัตตผลมาจากไหน ถ้ามันจับไม่ได้ มรรคมันจะเกิดได้อย่างไร นี่ไง คูตี ธรรมจักรคือจักรที่มันจะหมุน อรหัตตมรรคที่มันจะหมุน เอาอะไรมาหมุน

มันไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีเริ่มต้น ไม่มีสิ่งใดเป็นพื้นฐาน ไม่มีที่ตั้งของมรรค ไม่มีที่ตั้งของธรรมจักร แล้วมันจะไปอยู่ที่ไหน ถ้ามันมีขึ้นมา มันก็หมุน ถ้ามันจับของมันได้ มันก็เป็นอรรถตมรรค อรรถตมรรคมันก็สัมปยุตเข้ามา สัมปยุตเข้ามาก็เป็นอรรถตมรรค วิปยุตเข้ามาก็เป็นอรรถตผล มันคลายตัวออก เห็นใหม่ นิพพาน ๑ จบ นี่ไง ถ้ามันจบแล้ว กิเลสสามเขาอีกไม่ได้ ไม่มีสถานที่ให้กิเลสได้อาศัย ที่อยู่อาศัยของมารไม่มี

แต่ถ้ายังมีที่อยู่อาศัยของมาร มีสิ่งต่างๆ ขึ้นมา มันก็สวมเขาเอาใจ มันสวมเข้ามาตั้งแต่หยาบๆ ขึ้นมา ไปข้างบนมันละเอียดกว่านี้เยอะนะ ลึกลับซับซ้อนมาก ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะทำกันอย่างไร ถ้าไม่มีคนมีบารมีขึ้นมา ไม่มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ขึ้นมา เพราะหลวงปู่มั่นท่านสร้างบุญญานุการมา ท่านบอกว่าท่านปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์เหมือนกัน ท่านก็ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า ท่านถึงได้ละเอียดลึกซึ้ง ละเอียดลึกซึ้งหมายความว่าไม่ให้กิเลสมันหลอก ไม่ให้กิเลสมันสวมเขาเอา ท่านถึงเอาตัวท่านรอดมาได้

ดูสิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะรื้อสัตว์ชนสัตว์ แล้วจะรื้อสัตว์ชนสัตว์ได้อย่างไร เขาจะรู้ได้อย่างไร จนทอดธุระ นี่ขนาดว่าปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ปัญญาของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น แล้วพวกเราเป็นลูกศิษย์กรรมฐาน ลูกศิษย์ครูบาอาจารย์ ลูกศิษย์วัดป่าบ้านตาด ลูกศิษย์พระป่า เห็นใหม่ พระป่าเขาประพฤติปฏิบัติกันด้วยความเป็นจริง เขาไม่ให้กิเลสมันสวมเขาเอานะ เขาไม่ให้สิ่งต่างๆ มาหลอกมาลวง เราต้องทำความจริงของเราเพื่อประโยชน์กับเรา เอวัง